

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ВТОРА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

26. заседание

Четвъртъкъ 12 декемврий 1940 г.

(Открито въ 16 ч. и 15 м.)

Председателствували: председателятъ Никола Логофетовъ и подпредседателятъ Димитъръ Пешевъ.

Секретарь: Александъръ Загоровъ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е :

	Стр.		Стр.
Съобщения:		при Българската земеделска и кооперативна	
Отпуски	565	банка въ размѣръ на 150.000 000 л. за довърш-	
По дневния редъ:		ване на желѣзопѣтни линии (Второ четене) . . .	573
Предложения: 1) за одобряване VIII-то постановле-		2. За сключване на заемъ отъ Главната дирекция	
ние на Министерския съветъ, взето въ заседа-		на строежитъ при Българската земеделска и	
нието му отъ 22 ноемврий 1940 г., протоколъ		кооперативна банка въ размѣръ на 210.000.000 л.,	
№ 208, относно разрешаването да се заплащатъ		подъ гаранция на държавата, за нуждитъ на пѣ-	
съ 50% намаление патентитъ по закона за об-		тищата (Второ четене)	574
щинския налогъ за второто полугодие на 1940 г.		3. За сключване заемъ при Българската народна	
на лицата въ Южна Добруджа (Приемане) . . .	565	банка отъ Погасителната каса при Главната ди-	
Говорили: Т. Кожухаровъ	566	рекция на държавнитъ и на гарантирнитъ отъ	
Министъръ И. Багряновъ	567	държавата дългове, въ размѣръ на 100.000.000 л.	
Министъръ Д. Василевъ	568	(Второ четене)	575
Д-ръ А. Поповъ	569	4. За допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бю-	
А. Стояновъ	569	джета на Главната дирекция на желѣзницитъ	
Д. Узуневъ	570	и пристанищата за 1940 бюджетна година въ	
Д. Пешевъ	570	размѣръ на 85.320.000 л. (Второ четене)	576
2. За одобрение на нѣкои постановления на Мини-		5. За организиране на българската младежъ (Първо	
стерския съветъ отъ 1940 г. (Приемане) . . .	573	четене — разисквания)	576
Законопроекти: 1. За сключване заемъ отъ Глав-		Говорилъ: Г. Кръстевъ	576
ната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата		Дневенъ редъ за следващото заседание	581

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) При-
сѣдствуватъ нужниятъ брой народни представители. Обя-
вявамъ заседанието за открито.

(Отсѣдствуватъ г-да народнитъ представители: Ангелъ
Вълчевъ, Атанасъ Каншевъ, Борисъ Мончевъ, Борисъ
Кисовъ, Бѣло Алексиевъ, Велизаръ Багárovъ, д-ръ Георги
Рафаиловъ, Георги Тодоровъ, Иванъ п. Константиновъ,
Никола Джанковъ, Стефанъ Керкенезовъ, Тотю Новаковъ,
Цеко Дамьяновъ).

Има да направя следнитъ съобщения.

Председателството е разрешило отпущъ на следнитъ
г-да народни представители:

Ангелъ Вълчевъ — 2 дена;
Георги Миковъ — 1 день;
Георги Кендеровъ — 1 день;
Стефанъ Керкенезовъ — 4 дни;
Цеко Дамьяновъ Вълчевъ — 1 день и
Аврамъ П. Гачевъ — 8 дни.

Минаваме къмъ точка първа отъ дневния редъ:

Одобрение предложението за одобряване VIII-то поста-
новление на Министерския съветъ, взето въ заседанието
му отъ 22 ноемврий 1940 г., протоколъ № 208 — относно
разрешаването да се заплащатъ съ 50% намаление патен-
титъ по закона за общинския налогъ за второто полугодие
на 1940 г. на лицата въ Южна Добруджа.

Моля г-на докладчика да го прочете.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

МОТИВИ

Къмъ проекторешението за одобряване VIII-то постано-
вление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му
отъ 22 ноемврий 1940 г., протоколъ № 208, относно разре-
шаването да се заплащатъ съ 50% намаление патентитъ

по закона за общинския налогъ за второто полугодие на
1940 г. на лицата въ Южна Добруджа.

Г-да народни представители! Съ огледъ на особенитъ
условия въ Южна Добруджа и за да се даде възможностъ
на жителитъ на сѣщата да продължатъ производството на
стоки, облагаеми съ общински налогъ, Министерскиятъ
съветъ съ VIII-то си постановление, взето въ заседанието
му отъ 22 ноемврий 1940 г., протоколъ № 20, одобри
следното:

„Патентитъ по закона за общинския налогъ за второто
полугодие на 1940 г., на всички лица и заведения въ насе-
ленитъ мѣста въ Добруджа, се заплащатъ съ 50% нама-
ление“.

Въпросното постановление е одобрено съ указъ № 2,
отъ 24 ноемврий 1940 г., публикуванъ въ брой 270, отъ
29 ноемврий с. г., на „Държавенъ вестникъ“, и сѣщото
следва да се внесе за одобрение отъ Народното събрание.

Като имате предвидъ гореизложеното, имамъ честь да
ви помоля, г-да народни представители, да разгледате и
гласувате въ текущата сесия настоящето проекторешение.

Гр. София, ноемврий 1940 г.

Министъръ на финанситъ: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобряване VIII-то постановление на Министерския съ-
ветъ, взето въ заседанието му отъ 22 ноемврий 1940 г., про-
токолъ № 208, относно разрешаването да се заплащатъ съ
50% намаление патентитъ по закона за общинския налогъ
за второто полугодие на 1940 г. на лицата въ Южна
Добруджа.

Одобрява се VIII-то постановление на Министерския съ-
ветъ, взето въ заседанието му отъ 22 ноемврий 1940 г.,
протоколъ № 208, което гласи:

„Патентитъ по закона за общинския налогъ за второто полугодие на 1940 г., на всички лица и заведения въ населенитъ мѣста на Добруджа, се заплащатъ съ 50% намаляние.“

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Тодоръ Кожухаровъ.

Тодоръ Кожухаровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Азъ вземамъ съвсемъ инцидентно думата въ връзка съ предложеното решение, съ което ни сезира г-нъ министърътъ на финанситъ и съ което за второто полугодие отъ 1940 г. ние ще направимъ едно чувствително облекчение въ изплащане на патентитъ въ Южна Добруджа. Нѣма съмнение, че въ Парламента нѣма да се намѣри човѣкъ, който да не одобри внесеното предложение отъ г-на министра на финанситъ, както ще намѣрятъ одобрение и всички по-голъми и по-малки инициативи отъ подобенъ родъ. Народното представителство е въ пълно съзнание, че населението въ Южна Добруджа още за дълго време ще се нуждае отъ едни специални грижи.

Не минаха два месеца отъ незабравимитъ дни, когато цѣла България съ една неопишуема радостъ се отдаде на едно заслужено ликуване, когато сжипиятъ Добруджански край отново бѣ включенъ въ предѣлитъ на България, и ето че настанаха дни на проза, въ които все по-често и по-настойчиво до насъ долитатъ вълни, или, ако вие се стѣснявате отъ тая силна дума, голѣми оплаквания отъ добруджанското население. Тукъ се дадохъ нѣколко успокоителни министерски декларации, но въпрѣки това оплакванията отъ населението отъ Южна Добруджа продължаватъ. Какви сж тия оплаквания, г-да народни представители?

Азъ нѣмахъ възможностъ да посетя лично Южна Добруджа, за да мога на самото мѣсто да констатирамъ нуждитъ на това население, но всѣки денъ както азъ, така и вие, имаме възможностъ да говоримъ съ хора, които идатъ отъ този български край и да слушаеме тѣхнитъ оплаквания. Преди всичко, азъ съмъ говорилъ съ не по-малко отъ 10-15 души, хора незаинтересувани, които нѣматъ ни най-малкото желание да внасятъ смутъ или да критикуватъ когото и да е. Всички тѣ сж единодушни въ една констатация: че времето, съ което разполагаме, отъ окупирането на Южна Добруджа досега не бѣше рационално и напълно използвано за засѣването на земята. Общо е убеждението, че голѣма частъ отъ земята остана необработена и незасѣта и то не по липса на време — време имаше достатъчно — а пакъ поради онази наша хроническа, тѣй да се каже, болестъ — липсата на организационенъ духъ, липсата на предвидливостъ, за да могатъ своевременно да се задоволяватъ известни обществени нужди.

Всѣка вечеръ по радиото ние слушаеме елегичната пѣсенъ на добруджанската служба, която ни съобщава за всичко, което е направено въ този край. Но нека си призначимъ този грѣхъ, отъ известно време насамъ азъ слушамъ тия изложения съ известенъ скептицизъмъ, да не кажа съ известно недоверие, защото тѣ сж често пѣти въ пълно противоречие съ самата действителностъ въ Добруджа. Ако не вѣрвате на думитъ ми, азъ се позовавамъ на сведенията, които събрахъ отъ лица отъ Парламента, напр., отъ уважаемия г-нъ Колчевъ, директоръ на банка „Български кредитъ“, нашъ колега. Той е обикалялъ къмъ Тутраканъ и Силистра и ми потвърди, че 50% отъ земята е необработена, незасѣта. Вие си спомняте съ какво голѣмо удоволствие ние слушахме, че заедно съ нашата победоносна армия, като единъ авангардъ на стопанска България, ще настѣпватъ нѣкакви си 500—600, даже и 1000 трактора, за да разоратъ земята и следъ това тя веднага да бѣде засѣта. Трѣбва да ви кажа г-да, че по този тракторенъ, така да се каже, моторизиранъ отъелъ въ Добруджа се получиха известни разочарования. Не мога да ви кажа колко трактори сж отишли въ Добруджа, . . .

Дончо Узуновъ: Около 1.100 трактори.

Тодоръ Кожухаровъ: . . . но ето сега пристигатъ хора отъ Добруджа — чиновници отъ Храноизноса, кметове, чиновници отъ администрацията, хора заинтересувани — които казватъ, че, пакъ поради липса на организация и предвидливостъ, тия трактори не сж могли да бѣдатъ използвани. Още въ първото време следъ пристигането на тракторитъ се оказала липса на бензинъ. Докато се преодолѣе тази нужда за бензина, въ писане и разписване на доклади, рапорти, заповѣди, донесения, изминало е доста златно време и то време най-работно, най-хубаво за работа, и за оранъ, и за посѣвъ. Най-сетне се набавилъ бензинътъ, за да се движатъ тия трактори.

Освенъ това, тази служба по тракторитъ е била съвсемъ неорганизирана. Чувствувала се липса отъ запасни части, липса на подготвени монтьори, за поправка на повреденитъ трактори, и много отъ тия последнитъ стояли просто така, зорани въ нивитъ, безъ да могатъ да бѣдатъ използвани.

Единъ отъ народнитъ представители: Ами забравяте ли 25-дневната суша, която попрѣчи на оранъта? (Оживление)

Тодоръ Кожухаровъ: Сушата сжщо така прѣчи, но въ случая азъ не говоря за това, което зависи отъ Бога, а говоря за туй, което зависи отъ хората. Тѣй или иначе — липса на бензинъ, ненавременно доставяне на трактори, сушата и т. н. — въ края на краищата 50% отъ земята въ Добруджа остава незасѣта, и необработена. Този е фактътъ, който интересува народното стопанство, този е фактътъ, който интересува и българския Парламентъ, защото е очевидно, че тази зима ние ще се грижимъ за изхранването на добруджанското население.

Вторъ повикъ, който се вдига отъ добруджанското население, е по въпроса за преселницитъ. Очевидно и тукъ липсва всѣкаква организация, г-да народни представители. Нѣкога стана катастрофалното земетресене въ Южна България. Тогава се появиха извънредно много инициативи, докато най-сетне правителството на покойния Ляпчевъ създаде така наречената Дирекция за пострадалитъ отъ земетресението, която обедини всички грижи за земетръсната областъ, и работитъ трѣгнаха, така да се каже, въ извѣстенъ поредѣкъ. Но и тогава имаше всевъзможни, най-разнообразни и често пѣти противоречиви инициативи, които се спѣваха една друга. Много се говорѣше, много се пишеше, много се плачеше, но конкретно, това, което трѣбваше да се свърши въ момента, не се вършеше. А какво трѣбваше да се върши въ момента? Стотици къщи разрушени, населението безъ покривъ, пролѣтни дѣждове вадятъ. Най-елементарната нужда на населението бѣше: дървенъ материалъ, дъски, за да се направятъ бараки за подслонъ и, най-сетне, храна. Конкретно нуждата на населението се изразяваше въ грижата за доставка на дървенъ материалъ, доставка на хлѣбъ, доставка на храна.

Сега, г-да народни представители, се явява сжщата нужда въ Добруджа. Много пѣхме добруджанския маршъ, азъ често слушахъ, че тамъ се ходи, но въ края на краищата ние не можахме да обзаведемъ къщитъ, въ които сега, презъ най-тежкия сезонъ на зимата, трѣбва да бѣдатъ подслонени преселницитъ отъ Северна Добруджа. Това е фактътъ. Ние знаехме своевременно, че куцовласитъ сж измѣкнали отъ Добруджа врати, черчевата, прозорци, стѣкла, къщитъ сж оставени въ едно плачевно състояние, почти необитаеми. Така или иначе, въ тия къщи сега се подслоняватъ преселницитъ отъ Северна Добруджа. И понеже преселницитъ сж много повече, отколкото ние очаквахме — този фактъ тепърва ще се установи, защото изглежда, че цифрата, която г-нъ Габровски събщи въ Парламента далечъ се надхвърля отъ действителнитъ данни — оказва се, че сжществуващитъ, макаръ и порутени къщи въ селата, не сж достатъчни навсѣкѣде да побератъ населението. Заради това въ нѣкои села въ една къща били подслонявани по 2—3 семейства, поради липса на други приготвени къщи. И сега пакъ цѣлата работа се слага върху кметове, които — нека имъ признаемъ честъ и хвала — населението е кръстило мъченицитъ на Добруджа или мъченицитъ на добруджанската епопея. Всичката тежестъ отъ неуредицитъ на нашата държавна администрация се стоварватъ върху грѣба на тия нещастни хора, които стоятъ на топа на устата и които своевременно, не съ писания на книги, ами на дѣло трѣбва да задоволяватъ изникналитъ нужди. И тѣ ги задоволяватъ ето какъ: ще извикатъ нѣкой селянинъ отъ селото, който и безъ това има своя работа, и ще му кажатъ: бай Иване, или бай Стояне, ти ще поправишъ тази къща, ти ще измажешъ еди кои стая, ти ще поправишъ това и това. Съ това, обаче, не се върши работа. Безъ една организирана и масова подкрепа на държавната властъ бѣше невъзможно да се приведатъ въ поредѣченъ, обитаемъ видъ сжществуващитъ полуразрушени къщи въ Добруджа, които оставиха цинцаритъ. Бѣше необходимо, следователно, въ всѣка околия да се струпа достатъчно дървенъ материалъ, да се струпатъ стѣкла, преди всичко, защото сега хората живѣятъ въ къщи безъ прозорци и сж ги покрили съ черги. А вие можете да си представите, г-да, какъ се зимува въ Добруджа, въ стая, чиито прозорци сж покрити съ черги, кждето нѣма дървенъ материалъ, кждето нѣма и каменни вглича и кждето другитъ селяни не преселницитъ, се отопляватъ съ кочани отъ царевича и съ говеджия торъ. При това положение зимуващъ понастоящемъ хиляди български преселници.

селници отъ Северна Добруджа. Този фактъ може да се установи всѣкога отъ всѣкого, който пожелае. Това сѣ нѣща, които нито могатъ да се измислятъ, нито да се украсяватъ. Следователно, азъ смѣтамъ, че изнасямъ една истина по отношение на много села въ Южна Добруджа. Азъ съмъ готовъ тукатъ да се коригирамъ, ако отъ официално мѣсто бѣда категорично опровергнатъ съ факти. Но азъ говорихъ съ хора, които нѣматъ интересъ да тъжатъ и които днесъ пристигатъ отъ Добруджа. И когато ние тукъ въ София се грижимъ какъ да се боримъ съ тази зима, която по всичко изглежда, че ще бѣде сурова, менъ ми настрѣхва косата при мисълта, каква зима очаква тѣзи хиляди и хиляди бѣлгарски стопани отъ Северна Добруджа, добри мургани бѣлгари, съ голѣми калпаци, забити тамъ като авангардъ на бѣлгарщината отъ времето на Кубрата, каква мизерия и жалка зима ги очаква подъ стрѣхата на Бѣлгария. Не е въпросътъ да се демагогува съ тѣхнитѣ нужди, въпросътъ е да имъ се помогне. А ние можемъ да имъ помогнемъ, защото при единъ грамадецъ, милиарденъ бюджетъ, съ който уважаемиятъ нашъ финансовъ министъръ г-нъ Божиловъ тѣй майсторски оперира, всѣкога могатъ да се намѣрятъ достатъчно срѣдства, за да дадемъ на тия хора и дървенъ материалъ. Ето вчера единъ нашъ колега, който се занимава съ търговия на дървенъ материалъ, ни изкара чудовищни цифри: че единъ килограмъ дѣска струва не знамъ колко килограма царевица.

Таско Стойковъ: 8 л.

Тодоръ Кожухаровъ: Е добре, азъ питамъ: тия хора, които идватъ отъ Северна Добруджа и които едвали сѣ донесли по 1—2 човала брашно, за да изхранятъ децата си презъ зимата, какъ ще могатъ да си набавятъ достатъчно дървенъ материалъ безъ подкрепата на държавата? Не пресилвамъ фактитъ, говоря самата истина. Тя може да бѣде установена всѣкога отъ всѣки, който пожелае. И азъ ще ви предложа да я установимъ. Не е въпросъ нито да се надпреварваме въ красноречие, нито да пишемъ протоколи, нито да установяваме факти. Важното и сѣщесъзнаното е да отговоримъ на една нужда, която не търпи отлагане, защото зимата е жестоко нѣщо и сѣ нея сѣ приказки не можемъ да се боримъ. Азъ бихъ молилъ правителството да положи една специална грижа, ефикасна, не такава, каквато е сега, за поправката на полупорухенитѣ къщи въ Южна Добруджа, като се изпратятъ достатъчно мѣстори-специалисти, като се изпрати нужниятъ дървенъ материалъ и като се изпратятъ въ достатъчно количество стѣкла, за да не мръзнатъ хората презъ зимата — работа конкретна, работа проста, която зависи изключително отъ нашата добра воля, отъ добрата воля на правителството. И азъ вѣрвамъ, че тази нужда може да бѣде задоволена бързо. Не обвинявамъ министъра на финанситѣ г-нъ Божиловъ. Азъ съмъ дълбоко убеденъ, че когато този въпросъ сѣ цѣлата му жестока реалностъ бѣде сложенъ предъ неговото внимание, той ще направи всичко възможно да намѣри нужнитѣ срѣдства. Трѣбваше, обаче, да има специална служба: къмъ благоустройството ли ще бѣде, кѣде ще бѣде, но специална служба за поправката на сградитѣ въ Южна Добруджа, за да станатъ обитаеми отъ населението презъ зимата.

Следователно, г-да народни представители, безъ да искамъ да ви отгичавамъ, смѣтайки, че изпълнявамъ единъ дългъ къмъ населението на Южна Добруджа, азъ се качихъ на трибуната да привлѣка вниманието ви върху тия въпроси, които повдигамъ и които сѣ така много парлвиги. И понеже у насъ всѣкога се отнасяме съ недовѣрие къмъ това, което се говори отъ трибуната и, особено, когато се говори отъ оппозиционни, да кажемъ, народни представители, азъ предлагамъ най-сетне да установимъ самата истина. Ние отидохме миналата година на границата — и добре направихме — по инициативата на председателя на комисията по благоустройството, тогава г-нъ Славейко Василевъ, за да видимъ нѣщата на самото мѣсто. Азъ предлагамъ и сега да направимъ нѣщо подобно: нека бѣлгарскиятъ Парламентъ да оторизира тукъ една комисия, която да види въ самата Добруджа, на самото мѣсто, какви сѣ нуждитѣ на населението. Ние не можемъ да се задоволимъ само съ официалнитѣ декларации, които често пѣти на други. денъ се опровергаватъ. Така, напримѣръ, относно прочутата цифра за броя на преселницитѣ отъ Северна Добруджа, хората, които идатъ сега оттамъ, казватъ, че тя надхвърля далечъ тая, която се изнесе официално. Най-сетне нека се установи истината и за другитѣ нужди, които азъ изнасямъ. Азъ съмъ убеденъ, че ако отидемъ на самото мѣсто да установимъ какво е положението, мѣрцитѣ ще бѣдатъ по-ефикасни и по-бързи. А колкото по-ефикасни

и по-бързи сѣ, толкова ще бѣде по-добре и за населението, толкова ще бѣде по-добре и за престижа на бѣлгарската държава. Увѣрвамъ ви, г-да народни представители, рѣководя се отъ единствената амбиция, отъ единственото желание да не се почувствуваме посрамени предъ нашитѣ сънародници, които сега се подслоняватъ подъ стрѣхата на Бѣлгария. Нека разбератъ и почувствуватъ тия хора, че отъ 1913 г., когато попаднаха подъ румѣнска властъ, досега Бѣлгария преживѣ две десетилѣтия въ една мѣчителна борба, че тия десетилѣтия не минаха напразно, че бѣлгарската държавническа мисль е почерпила достатъченъ опитъ, че бѣлгарскиятъ организационенъ талантъ е проявилъ известенъ напредѣкъ, че ние не сме това, което бѣхме въ 1912 и 1913 г. Ето отъ тази амбиция азъ се въодушевявамъ и бихъ рѣкоплѣскалъ на всѣка правителствена мѣрка, която преследва тѣзи задачи. Азъ знаа, че нашитѣ бѣлгари, които идватъ тамъ, следъ 5—10 години нѣма да се оплакватъ, тѣ ще оценятъ богатата на бѣлгарската властъ, тѣ ще разбератъ какво значи да имашъ своя родна държавна стрѣха, тѣ ще видятъ какъ ние въ продължение на 20 години, въ една страшна финансова криза, разрешихме почти интегрално единъ мѣчителенъ проблемъ — за водоснабдяването на нашитѣ села. При една страшна стопанска криза, каквато свѣтътъ не е видѣлъ, ние почти електрифицирахме Бѣлгария, съ страшни лишения, съ пестене отъ залька на бѣлгарското население. Ние направихме неузнаваеми бѣлгарскитѣ градове — една културна и строителна работа, съ която се гордѣемъ. Ние ще дадемъ, вѣрвамъ, следъ нѣколко години на нашитѣ сънародници отъ Южна Добруджа доказателства, че бѣлгарската властъ, каквато и да бѣде тя, е най-добрата властъ, защото е тѣхна, защото е родна властъ и защото по-добре отъ всѣка друга ще имъ влѣзе въ положението. (Народниятъ представителъ Таско Стойковъ рѣкоплѣска) Азъ не се съмнявамъ въ това. Но дотогава, г-да народни представители, тѣзи хора има да преживѣятъ една тежка, мѣчителна зима. Въпросъ на елементарна човѣщина е да не ги оставимъ да мръзнатъ въ стаи неотоплени или въ стаи, въ които мѣждѣ нѣкакво огнище сѣ кочани отъ царевича или сѣ гѣвежди торъ, който пуши; стаи, чиито прозорци сѣ заслонени съ нѣкакви дрипави черги; да не допустимъ да умратъ деца отъ студъ презъ тази зима въ Южна Добруджа. Тогава, когато настане пролѣтъ въ този благословенъ край, тогава и Богъ е съ насъ, па и нашитѣ трудолюбиви селяни отъ Северна Добруджа, които, по всичко изглежда, сѣ отлични стопани, въ скоро време ще разоратъ всичко, и тази страна ще стане една градина въ Северна Бѣлгария. Но дотогава ние трѣбва да изпълнимъ своя дългъ.

Азъ апелирамъ къмъ почитаемото правителство да не помисли, че съмъ излѣзълъ на тази трибуна да жѣна нѣкакви жалки ораторски успѣхи или да демагогувамъ.

Азъ съмъ подъ прѣсното впечатление на нѣколко разговори съ хора, които идатъ отъ Северна Добруджа.

Министъръ Димитъръ Василевъ: Кога?

Тодоръ Кожухаровъ: Днесъ.

Министъръ Димитъръ Василевъ: Азъ имамъ други сведения.

Тодоръ Кожухаровъ: Това сѣ, г-да, чиновници, които сѣ изпратени въ командировка въ Добруджа тѣмъ въ връзка съ грижи за това население. Затова апелирамъ къмъ народното представителство да се отнесе съ нуждното внимание къмъ въпроситѣ, които повдигамъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърътъ на земедѣлието.

Министъръ Иванъ Багряновъ: Г-да! Азъ не вземамъ думата, за да обяснявамъ и да давамъ сведения по тия факти, които изнесе г-нъ Кожухаровъ тукъ. Не менъ, като министъръ на земедѣлието, принадлежи този дългъ. Вземамъ думата по две причини. Първо, защото тази сутринъ изпратихъ телеграма до комисаря по земедѣлието въ Добруджа, да благодари отъ мое име на 140 селски агрономи въ Добруджа, мѣченицитѣ на Добруджа, и да имъ даде 10 дни домашенъ отпускъ преди да се прибератъ. Това е първата причина.

Втората причина е, че чухъ г-нъ Кожухаровъ да спомене думата „земедѣлие“. Г-да! Даже за свѣршеного въ сектора на земедѣлието въ Добруджа пакъ не съмъ азъ, като министъръ на земедѣлието, който ще трѣбва да давамъ обяснения, затуй защото вие знаете, че въ Добруджа се назначаха комисари, подчинени направо на генералъ-губернатора, и че единъ месецъ следъ освобождението на Добруджа генералъ-губернаторътъ бѣше замѣстенъ отъ

областния директоръ съ всички права. Министерското постановление, което прави тази промяна, изрично казва: „Комисарът по земеделието е подчиненъ направо на областния директоръ“. Но азъ взехъ думата, г-да, както ви казахъ, не за да дамъ обяснения, а само за да попитамъ нѣщо, да се изясни нѣщо. Комисарътъ по земеделието ще се върне къмъ 15 того и ще представи своя докладъ, който азъ ще имамъ сигурно възможностъ да ви прочета при разискванията по бюджетопроекта на Министерството на земеделието. И понеже той ще ми дава сведения за свършената работа тамъ, искамъ да имамъ нѣкои сведения поточни отъ г-нъ Кожухаровъ, за да мога да проверя и неговитъ сведения.

Затова азъ питамъ г-нъ Кожухаровъ, колко декара трѣбваше да бъдатъ засѣти въ Добруджа?

Тодоръ Кожухаровъ: Г-не министре! Азъ не съмъ приятелъ на цифритъ, защото цифрата е много лукаво нѣщо.

Министъръ Иванъ Багряновъ: Е добре, Вие казахте, че останали незасѣти декари. Колко декари сѣ останали незасѣти?

Тодоръ Кожухаровъ: Азъ говорихъ съ длѣжностни лица. . .

Министъръ Иванъ Багряновъ: На кафе ли бѣхте седнали и говорихте?

Тодоръ Кожухаровъ: Азъ мисля, че и Вие пиете кафе.

Министъръ Иванъ Багряновъ: Не пия.

Тодоръ Кожухаровъ: Азъ, като народенъ представителъ, водихъ сериозенъ разговоръ.

Министъръ Иванъ Багряновъ: Съ несериозни хора.

Тодоръ Кожухаровъ: Азъ протестирамъ, ако Вие искате да говоримъ съ такъвъ тонъ. Ако ме уважавате като народенъ представителъ, нѣма да говорите съ такъвъ тонъ. Азъ говорихъ съ длѣжностни лица и съмъ готовъ да Ви ги представя. Какво искате повече отъ менъ? Азъ несериозни работи не говоря, г-не министре. И азъ Ви моля втори пътъ спрямо менъ и спрямо никой народенъ представителъ да не си служите съ подобни изрази. Когато единъ народенъ представителъ е тукъ въ съзнание на своя дългъ, той знае какво говори. Азъ зная какво говоря и какво преследвамъ съ това, което говоря. И Вие вмѣсто да ми задавате въпросъ, колко декари трѣбвало да бъдатъ засѣти и колко сѣ засѣти, защо Вие не дадете тия сведения? Не е моя работа да се занимавамъ съ цифри. Ето г-нъ Колчевъ, съ него завчера бѣхме въ комисията по Военното министерство, и неговата констатация е сѣщата — че голѣма частъ отъ земята не е засѣта. Това е положението.

Министъръ Иванъ Багряновъ: Г-да! Азъ ще ви кажа цифритъ.

Гражданската мобилизация, следъ като бѣше нагласена отъ Министерския съветъ да състави единъ планъ за работа въ Добруджа, бѣше решила въ конференция, че въ Добруджа трѣбва да бъдатъ засѣти отъ изостаненитъ отъ куцовласитъ земи около 1 милионъ декара. И разчете се тогава, колко трактори, колко трудоваци, колко коли сѣ необходими, за да бъдатъ засѣти редовно тѣзи 1 милионъ декара съ зимница. Заедно съ войскитъ, въ Добруджа влѣзоха и трудовитъ отреди, които трѣбваше да извършатъ това засѣване. Но, г-да, ще ви кажа, въ земеделието човѣкъ предполага, а Господъ разполага. До 25 октомври въ Добруджа не сѣ могли да теглятъ нито бразди. На 25 октомври за пръвъ пътъ падатъ дъждове и то главно въ Тутраканска, Аккадѣндарска, Куртбунарска и една частъ отъ Силистренска околии, а въ Кастемъска, половината отъ Силистренска и половината отъ Батинска околии и следъ 25 октомври не сѣ могли да оратъ. Нѣкъде нетърпеливи агрономи сѣ принуждавали трактористи да оратъ сухо. Резултатътъ, обаче, е, че 200 леки трактори сѣ счушили.

Ангелъ Стояновъ: Това е вѣрно.

Министъръ Иванъ Багряновъ: Значи, г-да, почва да се оре отъ 25 октомври, тогава, когато въ България изобщо ралото се вдига подъ сейванта. 25 октомври — това е Петковденъ, а на Петковденъ нашето население смѣта, че оранътъ трѣбва да се прекрати. Значи, въ Добруджа почна

да се оре тогава, когато, изобщо трѣбва да се спре да се оре.

Ангелъ Стояновъ: Въ Балчишко започнаха да оратъ на 7 ноември, г-не министре.

Министъръ Иванъ Багряновъ: И друго, г-да. Настѣпиха нѣкои работи нуждни на други наши граници: яви се и нужда да се пренася багажътъ на преселницитъ. Мѣстната управа на Добруджа бѣше принудена да иземе всички камионетки, които бѣха отредени за пренасяне на семе; и да ги даде за пренасяне багажа на преселницитъ. Това не стигна. Завалѣха дъждове и камионеткитъ не можеха да ходятъ по чернитъ пѣтища на Добруджа — загазваха сѣ багажитъ на преселницитъ. Тогава мѣстната властъ реквизира всички коли, за да може сѣ коли да се пренася багажътъ на преселницитъ. И тѣзи камиони, които трѣбваше да пренасятъ семената, и добитѣтъ, който трѣбваше да оре, бѣха иззети за други нужди. Така че имаме две мѣчнотии, г-да: едната отъ Бога — цѣлъ месецъ суша — и друга пакъ отъ Бога — дъждъ, който накарва да се демобилизиратъ срѣдства отъ земеделието и да се дадатъ за други нужди. Въпреки тѣзи мѣчнотии, г-да — азъ ви съобщавамъ официални цифри — въ Добруджа, следъ като сѣ прибрани 700.000 декара царевица, прибрана и подсушена, която е сигурността за прехраната на добруджанското население; следъ като сѣ прибрани 160.000 декара слънчогледъ, сѣ засѣти 750.000 декара сѣ жито. Това сѣ даннитъ. (Продължителни рѣжкоплѣскания).

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърътъ на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Министъръ Димитъръ Василевъ: Г-да народни представители! Уважаемиятъ г-нъ Тодоръ Кожухаровъ засегна и въпроса за поправката на изоставенитъ жилища отъ куцовласитъ въ Добруджа. Както знаете, по силата на Крайовския договоръ, тѣзи жилища ставатъ държавна собственост. Ние трѣбваше непременно да прибѣгнемъ до тѣхното използване за настаняване на нашитъ преселници, броятъ на които знаемъ, че достига около 60.000 души. Ние захвемъ Добруджа окончателно, както знаете, на 1 октомври. До 23 октомври можахме да съставимъ плана сѣ за поправката на изоставенитъ жилища. Общиятъ брой на тѣзи жилища достигаше около 12.000. Жилищата бѣха въ едно съвършено плачевно състояние: не само бѣха извадени тѣхнитъ прозорци и врати, но имаше жилища, на които бѣха изкѣргени покроветъ, а нѣкои бѣха безъ керемиди и безъ покривна конструкция. Азъ лично ходихъ въ Добруджа и видѣхъ това положение. Трѣбваше да нагваря не само архитектитъ, които бѣха тамъ и които непосредствено имаха грижата за поправката на държавнитъ и обществени сгради, а също така и цѣлия технически персоналъ — околийски инженери, инженери по водоснабдяването и канализацията, техници и др. — да се впрегне въ работа по ремонта на тѣзи постройки. Ние установихме, че отъ 12-тѣ хиляди постройки, една частъ трѣбваше даже да бъде съборена, защото нѣмаше смисълъ отъ тѣхното ремонтиране, като се използва тѣхниятъ материалъ за поправката на тѣзи, които бѣше възможно да бъдатъ поправени.

На 23 октомври Министерскиятъ съветъ взе решение, съ което отлусна необходимия кредитъ за поправката на сградитъ. Наредихме съ техническата работа да се занимава Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството, а самото финансиране и подвозване на строителнитъ материали да се извършва отъ органитъ на Министерството на вътрешнитъ работи. По този начинъ ние смѣтахме, че по-успѣшно ще можемъ да завършимъ задачата, съ която бѣхме натоварени.

Преди малко азъ запитахъ г-нъ Кожухаровъ, кога сѣ му казани тѣзи работи, дали даннитъ му сѣ нови, прѣсни, или стари. Указа се, че тѣ сѣ нови въ смисълъ, че токущо му сѣ казани. Но азъ смѣя да го увѣря, че тѣзи, които му сѣ съобщили тѣзи данни, или сѣ били заблудени, или сѣ били свръхпатриоти, които само се биятъ въ гърдитъ и казватъ, че българската държава не е направила нищо въ Добруджа. (Рѣжкоплѣскания)

Г-да народни представители! Азъ смѣя да ви декларирамъ, че днесъ рѣководителътъ на ремонта на постройкитъ въ Добруджа поиска да бъде повиканъ обратно, предвидъ на това, че нѣма никаква работа тамъ, тъй като ремонтътъ на постройкитъ билъ завършенъ окончателно. Отъ тѣзи 12.000 постройки, на които отъ начало ние се спрѣхме, споредъ съобщението на рѣководителя на ремонта на постройкитъ, сѣ поправени окончателно 9.000. Безспорно е, че за месецъ и нѣколко дена 9.000 постройки

да ремонтираш съ единъ персоналъ отъ 15—20 души, е единъ технически подвигъ. Азъ смѣтамъ, че г-нъ Тодоръ Кожухаровъ трѣбва да бѣде доволенъ отъ работата, която сѣ извършили българскитѣ инженери и архитекти въ Добруджа по поправка на тѣзи постройки. Похарчени сѣ за поправка на постройките въ Добруджа около 11 милиона лева. Азъ смѣя да вѣрвамъ, г-нъ Кожухаровъ, че Вие ще вземете за вѣрно това, което казвамъ. Ако не вѣрвате, пъкъ, моля Ви да го проверите тамъ, гдето може да се провери, но да не се безпокоите толкова много, да не мислите, че не е извършено онова, което е трѣбвало да се извърши (Ржкоплѣскания).

Дончо Узуновъ: Длъжностни лица започнаха да даватъ много лоши сведения! Тѣ искатъ да злепоставятъ министритѣ!

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ д-ръ Атанасъ Поповъ.

Д-ръ Атанасъ Поповъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Следъ това, което казаха двамата господа министри, онова което смѣтахъ да кажа, въ значителна степенъ биде изчерпано. Ние, младитѣ хора, нѣма, г-да народни представители, отъ кого вече да се учимъ, какъ трѣбва да се говори въ Парламента и откъде трѣбва да черпимъ даннитѣ си, когато искаме да изнесемъ една теза отъ трибуната на Народното събрание. (Браво и ржкоплѣскания) Ние още продължаваме да служимъ на ония слухове, на ония приказки, които могатъ да ни се кажатъ отъ неотговорни, или отъ нѣкои случайно отговорни лица, заемащи едно или друго мѣсто въ нашата държавна иерархия. Ние не знаемъ сега това управление има ли авторитетъ, има ли значение за насъ, да вѣрваме ли на това, което ни се изнася тукъ отъ г-да министритѣ, като данни, събрани отъ тѣхнитѣ органи, дадено ни въ точно определени цифри, или да вѣрваме на ония случайни хора, съ които сме се събрали случайно на кафе въ кафенето и които сѣ ни разправяли може би небивали измислици.

Азъ, г-да народни представители, искамъ да подчертая, че ние, като народни представители, преди всичко имаме единъ свещенъ дългъ: когато ще говоримъ по известни въпроси тукъ, въ Народното събрание, да говоримъ само тогава, когато ги познаваме, да черпимъ даннитѣ си отъ източници достатъчно достовѣрни, за да не говоримъ наизустъ.

Тодоръ Кожухаровъ: (Възражава нѣщо).

Д-ръ Атанасъ Поповъ: Азъ ще Ви докажа, че говорите наизустъ.

Г-да народни представители! Всѣки, който е ималъ възможностъ да говори съ хора, които сѣ работили въ Добруджа, той ще разбере каква мъченическа не, каква апостолска работа извършиха тамъ преди всичко органитѣ на Министерството на земедѣлието. Агрономитѣ, които бѣха изпратени тамъ, ужъ само командировани за известно време, се наложи да останатъ по-дълго и да извършатъ цѣлата работа. Тѣ бѣха истински апостоли въ тая земя, защото по цѣли седмици не можеха да се обръснатъ, защото нѣмаше къде да сторятъ това и защото работѣха денонощно. Тѣ работѣха денонощно, за да посрѣщатъ ония голѣми, напѣжени нужди, които се явяваха всѣки новъ день въ Южна Добруджа.

Г-да народни представители! Кметовѣтѣ въ Добруджа работѣха сѣщо така денонощно. Вие трѣбва да знаете, че истински мъченици на освобождението на Южна Добруджа сѣ тракториститѣ, които бѣха закъсали по разнитѣ краища на тая земя, въ сухи мѣстности. Тѣ печеха царевича, за да може да се хранятъ, тъй като нѣмаше откъде да се продоволствуватъ. И въпрѣки това тѣ останаха на своя постъ, работѣха и даваха всички усилия, за да задоволятъ хилядитѣ нужди, които имаше населението тамъ.

Г-да народни представители! Работиха тамъ надъ 1000 трактори. Може би всички, които сѣ се счупили, да не е могло да бѣдатъ поправени веднага, но въ Добруджа се засѣха 750.000 декара съ пшеница. Тамъ се работи неморно, и при условията, при които се работи, постигнатото е единъ голѣмъ, единъ огроменъ резултатъ.

Азъ мисля, че тѣзи, които приказватъ за оранъ, трѣбва да знаятъ преди всичко, какво значи оранъ. Димитъ на г-нъ Кожухаровъ ми спомнятъ онова, което стана въ моето родно село презъ 1926 г., когато бѣше министъръ на земедѣлието Димитъръ Христовъ, който предписваше дълбоката оранъ и подметката. Тогава въ моето родно село дойде единъ агрономъ, който бѣше; изглежда, съ сведенията за земедѣлието, които има и г-нъ Тодоръ Кожухаровъ. Тоя агрономъ искаше на всѣка цена да се оре.

Ние впрегнахме най-якитѣ си волове и отидохме на полето. Казахме: г-нъ агрономе, Вие дръжте плуга, пъкъ ние ще водимъ воловетѣ. Когато плугътъ започна да подскача нагоре, защото земята бѣше суха и не можеше да влѣзе въ нея, агрономътъ почна сѣщо да подскача на плуга и въ края на краищата каза: „Не може да се оре, но започна вѣдъ има и трѣбва да се оре“.

Г-да народни представители! Оня, който разбира отъ оранъ на земята, който е оранъ, той ще знае, че не можешъ да орешъ земята, когато поискашъ, а ще я орешъ, когато ти се даде възможностъ за това отъ атмосфернитѣ, отъ климатическитѣ условия. Какъ ще можешъ ти презъ едно сухо лѣто да орешъ! Какъ можешъ да винишъ тракториститѣ или правителството, или органитѣ на Министерството на земедѣлието, за това, че не сѣ могли да оратъ, когато не е било възможно да се оре? Г-да народни представители! Тѣзи, които сѣ ходили по селата това лѣто, ще знаятъ, че и нашата сѣитба закѣснѣ тъкмо поради тая суша, защото не можеше да се оре и защото не зависѣше отъ волята на селянитѣ, които имаха всички интересъ да оратъ.

Ето защо, пакъ казвамъ: когато се говори по известни въпроси, какъвто е, наприкладъ, въпросътъ за оранъта, или въпросътъ за посѣва, или въпросътъ за поправката на къщитѣ и т. н., нека да говорятъ ония, които поне единъ пътъ въ живота си сѣ ловили плугъ, които единъ единъ пътъ въ живота си сѣ имали работа съ земята, защото само тѣ могатъ да говорятъ компетентно. (Ржкоплѣскания)

Нека да престанемъ да се поддаваме на всички тия слухове, на всички тѣзи сведения, които ни се даватъ отъ улицата. Ние обвиняваме нашия народъ, че се поддавалъ на слухове, казваме, че безотговорната улица създавала настроение въ нашето население. Е добре, вие виждате тукъ народни представители да се изправятъ и да ви говорятъ подъ влияние на слухове и на безотговорната улица, или на приказкитѣ изъ кафенетата. Така не може да се върви повече. Ако ние искаме творческа и дѣлова работа, ние трѣбва да знаемъ какво говоримъ и да говоримъ само тогава, когато имаме сведения положителни. Когато намѣримъ провинения, когато намѣримъ опущения, нека да ги посочваме, но да ги посочваме само тогава, когато действително има такива.

Азъ мисля, че не е грѣшка на българското правителство, гдето не устрои една специална дирекция за настаняването, да кажемъ, на нашитѣ преселници отъ Северна Добруджа, както това се ще на г-нъ Тодоръ Кожухаровъ, който каза, че презъ времето на Ляпчевъ по поводъ земетресението въ 1928 г. се устроила специална дирекция, която дала добри резултати.

Г-да народни представители! Ако откриемъ тая страшица и ако вникнемъ въ дейността на тая дирекция, азъ ще кажа, че много добре направи българското правителство, загдето избра елитното отъ срѣдата на нашето чиновничество и го прати тамъ, безъ да учредява нова дирекция, безъ да създава нови щатове, безъ да настанява когото и да било. Азъ мисля, че тоя въпросъ, така разрешенъ, прави честь на българското правителство. То изпълни достойно своя дългъ по отношение на добруджанското население и по отношение на всичко онова, което трѣбваше да се извърши въ Южна Добруджа. (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Ангелъ Стояновъ.

Ангелъ Стояновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Азъ съмъ много доволенъ, че въ днешното заседание на Народното събрание се говори за Южна Добруджа и за нейнитѣ нужди. Не се съмнявамъ, че г-нъ Тодоръ Кожухаровъ най-добросъвѣстно и съ желание да допринесе нѣщо за добруване на добруджанското население се яви тукъ на трибуната да изнесе фактитѣ, които вие чуите. Той не направи това съ целъ да шуми около себе си, затуй защото г-нъ Тодоръ Кожухаровъ е извѣстенъ на българската общественостъ. Увѣренъ съмъ, загриженъ сериозно за утрешния день и за сѣдбата на този народъ въ Добруджа, той пожела да се яви тукъ и да изнесе това, което добросъвѣстно се е помѣчилъ да узнае, но по което, може би е билъ недостатъчно добре освѣтленъ отъ тѣзи, които сѣ го освѣтлявали.

Азъ обиколихъ Добруджа презъ м. октомврий. Ходихъ и по Черноморието, бѣхъ и край Дунава. Срѣщахъ се и съ официални, срѣщахъ се и съ частни лица; говорихъ съ граждани, говорихъ и съ селяни. И, г-да народни представители, щомъ като се върнахъ, азъ се явихъ при министъръ-председателя и при нѣкои други отъ г-да министритѣ, за да имъ изкажа моитѣ впечатления — виденото

и чутото въ Добруджа. И първата дума, която казахъ на г-да министритѣ бѣше, че България положи всички грижи и усилия, че прати това, което имаше най-добро отъ чиновничеството си въ Добруджа. Българското чиновничество се яви въ най-добрия си екипъ въ Южна Добруджа, за да изпълни задълженията, които държавата му възложи.

Г-да народни представители! Азъ зная кметове на общини, които съ запретнати ръкави сѣ ходили по полетата и по нивитѣ, заедно съ добруджанското население, да събиратъ царевица и слънчогледъ. Познавамъ агрономи, като този въ общината Дуванювасж, който бѣше казалъ на единъ мой приятелъ: „Ако река да умра, нѣмамъ време да умра отъ работа“. Това показва, че той работи непрекъснато день и нощъ.

Г-да народни представители! И агрономи, и кметове, и всички други чиновници въ Добруджа вложиха своята амбиция да направятъ тамъ това, което можеше да се направи. Следъ тѣхъ дойдоха тракториститѣ, които извършиха цѣлъ подвигъ. 1100 души трактористи се явиха въ Добруджа и изораха декаритѣ, които чухте отъ г-на министъра на земедѣлието. Първопричината да се закѣснѣе съ засѣването на добруджанската земя е сушата. Въ Каварненско започнаха да оратъ и едновременно да сѣятъ едва на 7 ноемврий. Но азъ мога да ви кажа, че въ Каварненско е засѣта цѣлата обработваема площъ. Има тукъ народни представители, които обиколиха Каварненско — нека да ме опровергаятъ, ако това не е така.

Но, г-да народни представители, и да остане нѣщо малко незасѣто, поради тѣзи причини, които изтъкнахме тукъ, бедата не е голѣма, защото напролѣтъ, това, което е останало незасѣто, ще се засѣе съ царевица, съ соя, съ бобъ. Добруджанската земя, при грижата на българското правителство, нѣма да остане незасѣта. (Ржкоплѣскания)

Вѣрно е, г-да народни представители, че има нѣкои чиновници, които не сѣ на мѣстото си. Но болшинството отъ тѣхъ, 99%, сѣ на мѣстото си. За нѣкои недобросѣвѣстни чиновници донесохъ на съответнитѣ господа министри. Мога да ви кажа, наприкладъ, че г-нъ министъръ на земедѣлието телеграфно уволни ветеринарния лѣкаръ въ Силистренска околия, щомъ му казахъ провиненията, въ които се обвинява. Това прави честъ на г-на министъра и азъ съмъ длъженъ да го изтъкна тукъ въ Народното събрание.

Таско Стоилковъ: Единъ получи вече повиквателно отъ прокурора!

Ангелъ Стояновъ: Г-да народни представители! Като подчертавамъ, че г-нъ Тодоръ Кожухаровъ най-добросѣвѣстно изнесе тия факти и като ви казвамъ, че въ добруджанската земя нѣма да остане ни единъ декаръ незасѣтъ напролѣтъ и че българското правителство се яви съ своя най-добъръ екипъ чиновници въ Добруджа, за всичко това правителството, чиновничеството и вие, г-да народни представители, за грижитѣ, които полагате за Добруджа, която е достойна за тия грижи, заслужавате само похвала. (Ржкоплѣскания)

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Дончо Узуновъ.

Дончо Узуновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въпросътъ, който повдигна уважаемиятъ колега г-нъ Кожухаровъ, предизвика много обяснения. Понеже и азъ, като народенъ представител, изпълнявайки своя дългъ, ходихъ самъ въ Добруджа, ще трѣбва да кажа нѣколко думи въ интереса на истината.

Засѣгнаха се два главни въпроса: какво извършиха тракторитѣ въ Добруджа и какво извършиха въобще българскитѣ чиновници въ Добруджа. Ние достатъчно много живѣхме, достатъчно много се хулихме, за да дойдемъ до положение да гледаме истината право въ очитѣ и да признаваме всѣкому заслуженото. Азъ имахъ случая и порано да кажа, че българскитѣ чиновници, изпратени отъ всички министерства въ Добруджа, изпълниха до единъ достойно своя дългъ. Агрономи, околийски управители, полицейски и административни власти,

Ангелъ Стояновъ: Архитекти!

Дончо Узуновъ: ... всички разбираха своето голѣмо назначение. Тѣ знаеха, че трѣбва още отъ първитѣ дни да възвестятъ българската властъ предъ хората, които сѣ били 27 години подъ едно неосилно робство. Това е истината по този въпросъ и ако има известни опущения, или ако има известни недобросѣвѣстни чиновници, които изла-

гатъ властта и нейния авторитетъ, какъвто тя има въ Добруджа, нека си взематъ бележка господа министритѣ, защото ние винаги твърдимъ отъ това мѣсто, че има змий въ българската пазва, че има въ срѣдитѣ на българското чиновничество известни хора, които тукъ и тамъ шушукатъ, за да излагатъ властта, която тѣ нѣматъ интересъ да има авторитетъ и да бѣде благодаренъ българскиятъ народъ отъ нея. Това е първото нѣщо.

Второто нѣщо. Както цѣлиятъ български народъ прие съ голѣма радостъ новата придобивка — Добруджа, която се присъедини къмъ майката-родина — тѣй сѣщо и тракториститѣ, на брой около 2300 души съ 1.100 трактори — казахъ това и преди нѣколко дни тукъ въ Народното събрание — турнаха триколыора на вагонитѣ и заминаха за Южна Добруджа, безъ да знаятъ още точно какво ще вършатъ. Тѣ знаеха само, че ще оратъ, както казахъ и по-рано, грѣдѣта на добруджанската земя.

За голѣмо съжаление, както каза г-нъ министърътъ на земедѣлието, въ земедѣлието можемъ да предполагаеме нѣщо, а Господъ да даде друго. Когато тракториститѣ отидоха тамъ — азъ самъ бѣхъ въ повече отъ 15 пункта и ги видѣхъ — тѣ нѣмаха достатъчно газъ, нѣмаха достатъчно количество бензинъ и масла. Но това вече не е вина на тогава или на онoгoвa, а това е единъ общъ недостатъкъ на нашата организация по доставката на тия горивни и смазочни материали въ връзка съ чл. 94 отъ закона за подпомагане на земедѣлието. И тукъ му е мѣстото да кажа: най-после дайте възможностъ на частнитѣ фирми, които се явяватъ като черъ дяволъ, да се явятъ на пазара съ своя инвентаръ и да доставятъ горивни и смазочни материали по чл. 94. Стига тракториститѣ сѣ оплаквали, че се въртатъ безъ резултатъ около Земедѣлската банка, която фаворизира Общия съюзъ на земедѣлскитѣ кооперации, който доказа и тази година, че не е въ състояние да проведе по единъ сигуренъ и сериозенъ начинъ една бърза сезонна работа.

(Председателското мѣсто се заема отъ председателя Никола Логофетовъ.)

Българскитѣ трактористи извършиха единъ великъ подвигъ. И азъ, следъ като подчертавамъ и подвига на българскитѣ трудови войски, трѣбва да кажа онова, което ми казаха тѣхнитѣ шефове: надали има по-голѣми мъченици отъ тракториститѣ и следъ тѣхъ отъ агрономитѣ. Това е истината по този въпросъ. Въпрѣки сушата, въпрѣки че на 25 октомврий, както отбеляза г-нъ министърътъ, падна единъ проливенъ дъждъ, който валѣ 3—4 дни и едва можа въ първитѣ дни на ноемврий да се започне работа, азъ ви казахъ преди нѣколко дни, г-да народни представители, че ние имаме за пръвъ пътъ една групoвa тракторна оранъ въ България, изразена въ кръгли цифри отъ около 800 хиляди декара. Това трѣбва да ни даде куражъ. Този истинна трѣбва да се признае. А свикнемъ ли да признаваме истинитѣ и заслугитѣ на всѣки единъ, азъ съмъ абсолютно сигуренъ, че и утре, когато ни се представятъ огромни задачи отъ държавенъ интересъ, ние ще ги изпълнимъ съ голѣмо достоинство, независимо отъ това къде сме, дали сме въ лѣво или въ дѣсно. (Ржкоплѣскания)

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Димитъръ Пешевъ.

Димитъръ Пешевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Ако азъ не бѣхъ единъ отъ последнитѣ народни представители, които сѣ посетили Добруджа, нѣмаше да считамъ за моя длъжностъ да взема думата сега по поводъ на въпроса, който така инцидентно се повдигна.

Организацията на Добруджа, специално разрешението на непосредственитѣ задачи на българската държава тамъ, представлява действително голѣмъ интересъ, както за българското население тамъ, така изобщо за България. Азъ не смѣтамъ, че би било полезно да се влагатъ страсти при разглеждането на този въпросъ, да се изнасятъ недовѣрени данни и по тѣхъ да се правятъ каквито и да било заключения. Азъ съмъ длъженъ, главно по тѣзи съображения, да възстана истината, да дамъ възможностъ — по личнитѣ свои възприятия, по онова, което лично констатирахъ — на народнитѣ представители да направятъ за себе си едно обективно заключение, като изложатъ нѣколко впечатления, както по тѣзи въпроси, които се засегнаха отъ господа ораторитѣ, така и по нѣкои други по-общи въпроси, които представляватъ интересъ за българското Народно събрание.

Г-да народни представители! Азъ сѣ възление пре-хвърлихъ границата по шосето отъ Варна за Балчикъ. Веднага се чувствува разликата — че се влиза отъ една

култивирана България, въ която личи и по-добър ред, и следитъ на по-голям държавни грижи, въ една територия, въ която първото впечатление е, че въ сравнение съ грижитъ отсамъ, съ полагани недостатъчно грижи отъ страна на държавното управление.

Още въ първото село, презъ което минахме, с. Текето, където се спрѣхме и влѣзохме въ общината, почувствувахме първия ободрителенъ лѣчъ на грижитъ и на усилията, които се полагатъ отъ мѣстнитъ власти, за да се установи българската власт, за да се почувствува авторитетътъ на българската държава и да се насочатъ новитъ поданици на нашата държава къмъ творческия пътъ, по който е устремѣнъ сега цѣлиятъ нашъ народъ. Азъ констатирахъ тамъ, че лично кметътъ въ една мисерна стаячка, безъ всѣкакви удобства, се занимава съ една чисто техническа работа — да провѣрява наборнитъ списъци на първия наборъ, който предстои да бѣде свиканъ тамъ въ казармитъ. Една група младежи, бодри, съ ентузиазъмъ, съ едно повишено самочувствие чакаха да бѣдатъ провѣрени непосредствено отъ кмета, който ги викаше единъ по единъ, за да събира нѣкои сведения отъ тѣхъ. Когато научиха кои сме, едно спонтанно „ура“, едно чувство на задоволство ги обхвана и тѣ манифестираха голѣмата радостъ, която ги е обвзела при новото положение, въ което се намиратъ.

Това бѣше, г-да народни представители, едно впечатление окуражаващо, едно впечатление, което откриваше предъ насъ перспективата на едно действително приятно пътуване, което ще ни даде възможностъ на самото мѣсто да преживѣемъ едни свети чувства, които се преживѣха отъ цѣлото население тамъ, току-що почувствувало свежия лѣхъ на свободата.

Г-да народни представители! Впечатлението, обаче, специално отъ това, за което сега непосредствено се говори въ Народното събрание — подготовката на почвата за нейното засѣване и следователно, перспективата, която тя открива за идущата реколта — не бѣше така окуражително. Обяснението, обаче, което ни се даде отъ мѣстното население и отъ кмета на общината, бѣше онова, което ни дава сега г-нъ министърътъ на земедѣлието. Въ цѣлата Балчишка околия — повече даже отъ другитъ околии въ Добруджа — е имало суша доскоро — не помня точно датата, но въ всѣки случай до много наскоро — . . .

Ангелъ Стояновъ: До 7 ноемврий.

Димитъръ Пешевъ: . . . и не е имало възможностъ да се работи. И когато пътувате по шосето отъ Варна за Балчикъ и по-нататъкъ отъ Балчикъ за Каварна и по-на северъ къмъ Шабла и Дуранъ-Кулакъ, където ние стигнахме, вие вървите като челици изъ едно пусло мѣсто, не виждате отъ двѣтъ страни на пътя онѣзи изорани и засѣти ниви, които виждате въ другитъ околии. Обяснението което на самото мѣсто ни се даде, бѣше точно това, което се дава тукъ, че не е имало възможностъ да бѣдатъ разорани и засѣти тия ниви. Това е действително, г-да народни представители, една първа и обективна причина.

Обаче независимо отъ нея има и други причини. Грижитъ, които е следвало да бѣдатъ полагани, сѣ били раздѣлени, тъй като самата земя тамъ е раздѣлена на две категории. Едната категория сѣ земитъ на изселенитъ купцовласи, които сѣ влѣзли въ владение на държавата и които сѣ непосредствено подъ грижата на държавнитъ агрономически власти — обработването и засѣването имъ. Тия земи въ тия околии, за които ви говоря сега, Балчишка и Каварненска, сѣ засѣти въ несравнено по-голямъ процентъ и по-добре, отколкото частнитъ земи. И тия данни, които се изнесоха сега отъ г-на министра на земедѣлието, ми се струва даже, че сѣ по-малки отъ действителнитъ данни, които азъ получихъ на самото мѣсто. Засѣти сѣ не 750.000 декара, а малко повече, споредъ сведенията, които азъ можахъ да събера отъ агрономическитъ власти.

Министъръ Иванъ Багряновъ: Да, г-нъ Пешевъ! Когато вие бехте тамъ, имаше вече една голѣма надежда, че ние ще надхвърлимъ засѣването на 1 милионъ декара и, ако не бѣше станало необходимо да се реквизируютъ ежедневно по 1.000 каруци, значи по 2.000 коня, и да се взематъ 60-тъ камiona за пренасяне, непремѣнно цифрата 1 милионъ декара, поставена отъ гражданската мобилизация, щѣше да бѣде надхвърлена съ 200.000 декара.

Но, г-да, да ви утеша: нѣма никаква опасностъ, че ние ще загубимъ реколтата на Добруджа. Абсолютно никаква опасностъ нѣма. (Рѣжкоплѣскания) Тая година, г-да народни представители, когато азъ обикаляхъ Добруджа, видѣхъ, че земята е чудесна за слънчогледъ. Трѣбватъ

само 2 кгр. слънчогледъ за семе на единъ декаръ. Та каквото не сме засѣли съ жито, ще го засѣемъ съ слънчогледъ, който струва по-скѣпо отъ житото. Нѣма никаква опасностъ, че ще остане незасѣтъ единъ декаръ отъ земята на Добруджа. (Рѣжкоплѣскания)

Димитъръ Пешевъ: Така е. Действително, държавнитъ земи въ Добруджа навсѣкѣ сѣ засѣти въ единъ размѣръ по-голямъ, отколкото частнитъ земи. Когато азъ поставихъ на г-да агрономитъ въ всички общини почти, където се спирахме, въпроса: защо е тая разлика, отговорътъ бѣше навсѣкѣ единъ: семената, които е трѣбвало да бѣдатъ раздѣлени на частнитъ стопани, не стигнали навреме, или не сѣ били изпълнени известни формалности, за да бѣдатъ раздѣлени. И затова доста отъ частнитъ имоти не сѣ могли да бѣдатъ засѣти по тая причина, липсата на семена, която липса за държавнитъ имоти не е съществувала.

Г-да народни представители! Най-лошо и въ най-недостатъченъ размѣръ е обработена и засѣта земята на Балчишката и Каварненската околии. Като минете на западъ, обаче, въ Добричка, Касъмска, Куртъ-Бунарска, Силистренска и Тутраканска околии, ще видите, че навсѣкѣ въ тия околии засѣването е чувствително по-големо и навсѣкѣ разликата въ засѣването на частнитъ и държавнитъ имоти е доста чувствителна. И азъ смѣтамъ, че има да се направи единъ упрѣкъ на онѣзи държавни органи, които не сѣ снабдили навреме частнитъ стопани съ семена. Говорихъ по този въпросъ съ представителя на Храноизноса въ Добричъ и той ми даде обяснения, които лично мене не ме задоволиха. Обясненията бѣха: недостатъчно семена, неизвършени формалности, непредставени списъци, връщане на тия списъци, поправяне и т. н. — изгубено много време, докато частнитъ стопани били снабдени съ семена. Тия обяснения не ми се виждатъ задоволителни, тѣ не сѣ утешителни. И затова азъ смѣтамъ, че Министерството на земедѣлието презъ идущата пролѣтъ трѣбва да вземе задължението да улесни частнитъ стопани съ семена, за да могатъ да засѣятъ имотитъ си съ пролѣтни култури — било съ слънчогледъ, било съ други култури. Азъ смѣтамъ, че въ това отношение ще има грижата Министерството на земедѣлието и ние нѣма да бѣдемъ изправени предъ една богата, но необработена земя презъ идущата година. (Рѣжкоплѣскания)

Г-да народни представители! По този въпросъ толкозъ. Азъ искамъ съ две думи сега да се спра и на въпроса за засѣването на бѣжанцитъ или на изселенитъ отъ Северна Добруджа. Азъ предадохъ моитъ впечатления на г-на министра на вътрешнитъ работи, той се възползува отъ тѣхъ и освѣтли господа народнитъ представители по уреждането на този въпросъ въ Добруджа.

Вѣрно е, че голѣма частъ отъ жилищата, които сѣ напущнати отъ куцовласитъ, бѣха поправени, когато стигнахме тамъ. Единствено въ Тутраканско и Силистренско, г-не министре на благоустройството, ни се оплакаха, че единъ или два дена преди това били пристигнали стѣклата. Студътъ още не бѣше настѣпилъ. То бѣше единъ-два дена преди да настѣпи студътъ. Стѣклата бѣха закъснѣли, но тогава стѣклата бѣха пристигнали и поставени. Така че единствено опущение, което ние констатирахме, бѣше за стѣклата. Обаче нещастieto не е било голѣмо, защото мръзнене поради липса на стѣкла или не е имало, или, ако е имало, било е само единъ-два дена.

Г-да народни представители! Бѣжанцитъ отъ Северна Добруджа идватъ съ едно примирение, което говори най-напредъ за тѣхната привързаностъ къмъ България и за довѣрието, съ което тѣ идватъ въ нея. Ние сме длъжни да отговоримъ на това довѣрие сега, едно довѣрие, което говори, че тѣ очакватъ отъ нашата държава грижа, за да бѣдатъ добре настанени. Тѣ иматъ съзнанието, че въ началото още не могатъ да получатъ всички удобства, които едно добре обзаведено земедѣлско стопанство може да има. Тѣ иматъ това разбиране и затуй много добре схващатъ, че настаняването имъ сега е временно, само да прекаратъ зимата, и че пролѣтъта ще ги завари при друга обстановка, че тогава ще получатъ своитъ посрѣгани земи и ще иматъ възможностъ да се отдадатъ на работа. Тѣ не съжаляватъ за онова, което сѣ оставили въ Северна Добруджа. Не съжаляватъ по много съображения. Тѣ иматъ убеждението, че дохождатъ на по-хубави земи и че на тия земи, следователно, нѣма да бѣдатъ по-зле настанени и организирани, отколкото въ тѣхнитъ родни мѣста въ Северна Добруджа. Това е едно население, което говори прекрасенъ български езикъ, едно население, което — ясно личи — не е попаднало подъ чуждо културно влияние, което е запазило своята национална физиономия, което е запазило своитъ чисти български чув-

ства и което идва със голѣма привързаност към държавата, към която принадлежи. (Ржкоплѣския) Въ това отношение, г-да народни представители, азъ съмъ съ убеждението, че настаняването на тѣзи хора при сегашнитѣ условия е задоволително. Вѣрно е, че има мѣста, където неуредица се чувствува, има мѣста, където неуредица се чувствува, има мѣста, където въ една къща сѫ настанени две семейства, но това е поради необходимостъ при разпредѣлянето. Азъ говорихъ съ кметове тамъ, говорихъ съ комисари по настаняването и останахъ съ впечатлението, че се работи съ чувство на преданостъ, съ чувство на любовъ къмъ тѣзи хора, които идатъ, за тѣхното по възможностъ по-добро настаняване. И резултатитѣ въ това отношение, ако не сѫ съвсемъ отлични, все пакъ сѫ задоволителни, въ смисълъ, че на тѣзи хора ще се даде възможностъ да изкаратъ зимата. Още едни усилия трѣбва да бѣдатъ проявени, за да бѣде запазенъ добитѣктъ на тия хора. Добитѣктъ е изложенъ на известни рискове, защото къщитѣ, въ които преселницитѣ сѫ се настанили, сѫ лишени отъ стопански сгради. Нѣма обори, нѣма плѣвници, нѣма онѣзи удобства, съ които обикновено разполага нашиятъ земеделецъ-стопанинъ. Изглежда, че куцовласитѣ, които сѫ били настанени въ тѣзи къщи, не сѫ се занимавали съ земедѣлие, не сѫ чувствували нужда отъ такива стопански пострѣйки и не сѫ оставили такива. И затова тѣзи хора, които идватъ съ своя добитѣкъ, нѣматъ удобства за него. Предполагамъ, че грижи се полагатъ и въ това отношение, защото имамъ сведения, че правителството наредило добитѣктъ отъ тамъ да бѣде прехвърленъ въ старитѣ предѣли на България, където ще бѣдатъ положени възможнитѣ за него грижи и ще има пълната сигурностъ да бѣде запазенъ. Г-да народни представители! Въ това отношение, ако се успѣе — азъ вѣрвамъ, че може да се успѣе, ако се взематъ навреме съответнитѣ грижи — ние ще бѣдемъ предъ една преодолѣна трудностъ, ние ще бѣдемъ предъ разрешаването на единъ голѣмъ стопански въпросъ за онзи край. Добитѣктъ — гарантиранъ по този начинъ, семействата, — криво-лѣво настанени, ще могатъ да изживѣятъ зимата. Отоплението сега действително е една проблема за онзи край, но все пакъ не е неразрешима. Достатъчно е да се вложатъ малко повече усилия, отколкото обикновено. Азъ смѣтамъ, че не сме предъ никакви черни перспективи за Добруджа. Ние сме въ състояние да посрещнемъ тѣзи българи, които идватъ съ открити сѣрдца при насъ, да ги настанимъ, да ги наредимъ и да имъ гарантираме сносно преживяване презъ зимата, като идната година се установятъ окончателно и се затвърдятъ като стопани, и съ своето трудолюбие и умение допринесатъ всичко, на което сѫ способни, за преуспѣването на нашето национално стопанство.

Г-да народни представители! Въ това отношение всички грижи на властѣта, всички грижи на българскитѣ обществени организации нѣма да бѣдатъ излишни. Азъ смѣтамъ, че ако се организира цѣлата тази работи, ако усилията на всички български държавни власти, на всички обществени организации се насочатъ хармонично къмъ постигането на тази цѣль, резултатътъ ще бѣде сигуренъ и той ще бѣде и отъ държавно, и отъ национално гледище една благодѣтъ за онзи край.

Г-да народни представители! Позволете ми да направя една последна преценка на управлението изобщо на онзи край. Когато презъ последнитѣ 10 дни на м. септемврий се пристѣпни къмъ окупацията на Южна Добруджа, първата идея на правителството бѣше да се обособи тази областъ въ отдѣлна временна административна единица съ цѣль да бѣдатъ разрешавани намѣсто специфичнитѣ проблеми, които сѫ свързани съ присѣдиняването на този край къмъ България. Това бѣше и логично, и полезно. Азъ и досега не мога да разбера съображенията, по които единъ месецъ подиръ това се възприе друго управление. Закри се управлението на генералъ-управителя и цѣлятъ този край се присѣдини къмъ Шуменската областъ, която и безъ това е много голѣма. Получи се една грамадна административна областъ съ присѣдиняването на този край. Неговитѣ специфични проблеми, затрудненията за приспособяването на тамошното стопанство къмъ нашето национално стопанство, разрешаването на маса културни въпроси, на маса национални въпроси, на маса въпроси за изкореняването на всички остатѣци на румѣнската държава, на румѣнската култура и изобщо на румѣнскитѣ усилия да бѣде денационализиранъ този край, налагатъ постоянни усилия, налагатъ постоянна бдителностъ, налагатъ едно око, което винаги непосредствено да бди на самото мѣсто и веднага да разрешава съ смѣлъ замахъ всичкитѣ въпроси, които се пораждатъ. При управлението, което има тамъ сега, азъ не мога да кажа, че ще има успѣшно разрешаване на тѣзи проблеми. Ние сме предъ

затруднение поради това, че областниятъ директоръ трѣбва да бѣде и въ Добричъ, и въ Шуменъ. Когато е въ Шуменъ, той не е въ състояние на самото мѣсто, въ Добруджа, непосредствено да се осведомява по състоянието на дадени въпроси и веднага да имъ дава съответнитѣ разрешения, да прави съответнитѣ разпореждания и да бди на самото мѣсто за тѣхното изпълнение. Не се касае за едно книжно управление, г-да народни представители. Касае се до единъ боленъ въпросъ, касае се да се влияе на съзнанието на тия хора, които сѫ дошли отъ Северна Добруджа, да ги откъснемъ отъ единъ начинъ на мислене да ги откъснемъ отъ едни връзки, които сѫ ги свързвали съ северъ, съ Букурещъ, и да ги насочимъ къмъ българската държавна идея, да ги насочимъ тамъ, където трѣбва да сѫ всички българи. Не е малка, г-да народни представители, тази задача. Разрешението на тая задача за нашето държавно управление, за нашата държава е единъ изпитъ за зрѣлостъ, за нашата способностъ не да асимилираме, а да откъснемъ отъ чуждо влияние тѣзи хора и да ги поставимъ подъ нашето държавно и национално влияние. И моето дълбоко впечатление е, че е направена една погрѣшна стѣпка, г-да народни представители, съ присѣдинението на този край къмъ Шуменската областъ. Ако имаме тамъ, както презъ м. октомврий, специално управление, сигурно бихме имали по-добри резултати въ Добруджа, било въ стопанско, било въ културно, било въ икономическо, било въ национално и въ всѣко друго отношение.

Г-да народни представители! Другъ единъ въпросъ, който се налага, е следниятъ. Съжалявамъ, че г-нъ министърътъ на вътрешнитѣ работи отсъствува сега, за да се обрне къмъ него и да му кажа: г-не министре, смѣтате ли, че е целесъобразно да се държатъ тамъ още административни органи начело на общинитѣ, начело на околицитѣ, които съ едното око сѫ тамъ, а съ другото око гледатъ тамъ, където е тѣхното постоянно мѣстослужение? Тѣзи хора не се заематъ съ разрешаването на проблемитѣ тамъ, където сѫ, защото се чувствуватъ гости тамъ. Тѣ сѫ командировани тамъ, тѣ не се чувствуватъ на постоянно мѣстослужение, което би имъ наложило да се заематъ сериозно съ проблемитѣ, да почнатъ тѣхното проучване, да помислятъ за тѣхното разрешаване. Ето, г-да народни представители, единъ въпросъ, съ който правителството е длъжно да се занимае чакъ по-скоро, който трѣбва да бѣде разрешенъ, защото иначе чиновницитѣ тамъ ще бѣдатъ въ неустановено положение, въ временно положение, въ положение на гости. Сериозността на проблемитѣ, които чакатъ разрешение тамъ, изключва подобно държане и подобно мислене въ представителитѣ на държавата, въ администраторитѣ. Това е еднакво вѣрно за администрацията, но също така е вѣрно и за всички останали ресори на държавното управление. Дайте постоянни кметове, дайте постоянни администратори, поставете имъ държавни задачи, поставете имъ контролъ и ги впрегнете въ една голѣма държавна задача. Защото, колкото и малка да е тази територия, колкото късо да е времето, презъ което тя е била откъсната отъ своето отечество — 27 години — все пакъ останала е една дълбока следа. Унищожаването на тази следа, изкореняването на всички спомени отъ румѣнската държава е една висша задача на българската обществено-политическа и на българската държава. Успѣемъ ли да разрешимъ този проблемъ, можемъ ли да насочимъ наново тази областъ къмъ нишкитѣ на българската държавностъ, къмъ нишкитѣ на българското национално стопанство, къмъ вътрешнитѣ наши духовни връзки, тогава само ще можемъ да кажемъ, че Добруджа е българска земя, че тя е свързана по дуна, по сѣдрце, по интересъ, по съзнание и по стопански връзки съ общото българско отечество. (Ржкоплѣския)

Г-да народни представители! Другъ единъ въпросъ, който също така е отъ съдбоноснo значение за съзнанието и душата на населението отъ този край, това е уреждане положението на мѣстната българска интелигенция. Мѣстнитѣ хора смѣтатъ, че е правилно отначало да дойдатъ българи отъ другитѣ краища на свободното отечество да имъ посочатъ пътя на българското държавно управление, да бѣдатъ тѣ администратори, но едно постепенно преминаване къмъ нормално състояние, постепенно вливане на мѣстни сили, на мѣстни подготвени хора въ държавното управление, е една друга държавна задача, съ която азъ съмъ увѣренъ, че правителството ще трѣбва да се занимае и трѣбва да разреши. Вие имате тамъ интелигенция за всички ресори — имате лѣкери, юристи, до колкото знамъ има и агрономи. Време е вече да се замислимъ и тѣзи хора да се влѣятъ въ българското държавно управление, да се приспособятъ и тѣ къмъ новитѣ условия, да бѣдатъ използвани тѣхнитѣ познания, тѣх-

нитъ връзки и най-после да се премахне въ тяхъ съзнанието или съмнението, че може да бъдатъ третирани различно отъ останалитъ българи. Всички българи тамъ да се влѣятъ въ единъ общъ организъмъ, административенъ, стопански и духовенъ — ето задачата на българската държава, ето проблемътъ, съ който трѣбва да се занимаемъ.

Тия нѣколко въпроси и подвъпроси, които поставямъ предъ васъ много бѣгло и повърхностно, чертаятъ задачата на българската държава. Тя е важна и съдбоносна. Но азъ не смѣтамъ, че българската държава тамъ е издържала зле своя изпитъ. Напротивъ, изпитътъ е удовлетворителенъ, обаче, той трѣбва съ още по-голѣми усилия да бѣде все по-добъръ и по-добъръ, защото, дай, Боже, да не бѣде тази последната отъ подобенъ родъ задача на българската държава. (Рѣжкоплѣскания)

Председателъ Никола Логофетовъ: Г-да народни представители! Разискванията сѣ приключени. Ще гласуваме. Които приематъ проекторешението за одобрение VIII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 ноемврий 1940 г., протоколъ № 208 — относно разрешаването да се изплащатъ съ 50% намаление патентитъ по закона за общинския налогъ за второто полугодие на 1940 г. на лицата отъ Южна Добруджа, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ: **Одобрение проекторешението за одобрение на нѣкои постановления на Министерския съветъ отъ 1940 г.**

Моля г-на докладчика да го прочете.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя г-нъ Димитъръ Пешевъ)

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекторешението за одобрение на нѣкои постановления на Министерския съветъ отъ 1940 г.

Г-да народни представители! Презъ настоящата година се наложи да се забрани износътъ на нѣкои стоки. Тази забрана се извърши съ постановления на Министерския съветъ, както следва:

1. Съ XIX-то постановление, протоколъ № 93, отъ 14 юний 1940 г., обнародвано въ „Държавенъ вестникъ“, брой 137, с. г., е забраненъ износътъ на свинската четина, опашки отъ животни и сурови конски и говежди косми, като забраната не засегне поетитъ вече ангажирани.

2. Съ XVI-то постановление, протоколъ № 173, отъ 30 септемврий 1940 г., обнародвано въ „Държавенъ вестникъ“, брой 224, с. г., е забраненъ износътъ на всѣкакъвъ видъ дърва за горене.

3. Съ XII-то постановление, протоколъ № 178, отъ 10 октомврий 1940 г., обнародвано въ „Държавенъ вестникъ“, брой 233, с. г., е забраненъ износътъ на всѣкакъвъ видъ къспета съ маслено съдържание по-големо отъ 10%.

4. Съ I-то постановление, протоколъ № 186, отъ 21 октомврий 1940 г., е забраненъ износътъ на глицерина, съобразно текста на това постановление.

Тѣзи постановления подлежатъ на одобрение отъ Народното събрание.

Това като излагамъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете представеното ви за целта решение.

Гр. София, декемврий 1940 г.

Министъръ на финанситъ: **Д. Божиловъ**

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобрение на нѣкои постановления на Министерския съветъ отъ 1940 г.

Одобряватъ се казанитъ по-долу постановления на Министерския съветъ, както следва:

1. XIX-то постановление, протоколъ № 93, отъ 14 юний 1940 г.

2. XVI-то постановление, протоколъ № 173, отъ 30 септемврий 1940 г.

3. XII-то постановление, протоколъ № 178, отъ 10 октомврий 1940 г.

4. I-то постановление, протоколъ № 186, отъ 21 октомврий 1940 г.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване. Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ проекторешението за одобрение на нѣкои постановления на Министерския съветъ отъ 1940 г., моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка трета отъ дневния редъ:

Второ четене законопроекта за сключване на заемъ отъ Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата при Българската земеделска и кооперативна банка въ размѣръ на 150.000.000 л. за довършване на желѣзнопѣтни линии.

Моля г-на докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за сключване на заемъ отъ Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата при Българската земеделска и кооперативна банка въ размѣръ на 150.000.000 л. за довършване на желѣзнопѣтни линии.

Чл. 1. Разрешава се на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата да сключи, а на Българската земеделска и кооперативна банка да отпусне на поменатата дирекция заемъ въ размѣръ на 150.000.000 л., който заемъ ще бѣде използванъ отъ Главната дирекция на строежитъ за довършване на желѣзнопѣтнитъ линии: Шуменъ—Карнобатъ, Горна-Джумая—Изворитъ—Крупникъ, Мурна—Синдѣлъ и Горна-Малина—Сопотъ, при следнитъ условия:

а) Българската земеделска и кооперативна банка ще открие текуща смѣтка на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата и, при поискване отъ Главната дирекция на строежитъ, ще внася по смѣтката на последната въ Българската народна банка отдѣлни частични суми не помалки отъ 1.000.000 л. до размѣръ на пълната сума на заема. Последната частична сума отъ заема трѣбва да се изтегли най-късно до 31 декемврий 1942 г.;

б) Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата ще плаща върху частичнитъ суми 6% годишна лихва, считано отъ деня на изтеглянето имъ.

Лихвитъ лю текущата смѣтка се капитализиратъ шестмесечно.

За изтегленитъ суми, увеличени съ лихвитъ, Българската земеделска и кооперативна банка получава отъ Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата бонове, въ копюри по указание на банката, издавани съ тримесечни падежи, които ще се подновяватъ редовно до замѣняването имъ съ облигации;

в) На 31 декемврий 1942 г. изтегленитъ 150.000.000 л., увеличени съ изтеклитъ лихви върху отдѣлнитъ частични суми, капитализирани шестмесечно, се превръщатъ въ облигационенъ заемъ, платимъ въ срокъ отъ 25 години съ 6% годишна лихва, платима въ края на всѣко шестмесечие, срещу купони съ падежи 30 юний и 30 декемврий всѣка година. Падежътъ на първия купонъ е 30 юний 1943 г.

За тая целъ ще се издадатъ облигации на приносителя отъ по 1.000.000 л. всѣка, като за останалитъ суми помалки отъ 1.000.000 л. до покриване на общата сума на заема ще се издадатъ облигации отъ по 100.000 л., а указалата се сума по-малко отъ 100.000 л. ще бѣде платена на Българската земеделска и кооперативна банка въ брой.

Тия облигации ще се предадатъ на Българската земеделска и кооперативна банка срещу представяне на издаденитъ ѝ до тогава бонове.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване. Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ заглавието и чл. 1 на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 2. Облигациитъ ще съдържатъ главнитъ постановления на настоящия законъ и ще носятъ факсимиларнитъ подписи на министра на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ и на главния директоръ на държавнитъ и гарантиранитъ отъ държавата дългове. Тия облигации ще бѣдатъ скрепени за контролъ съ саморѣченъ подписъ на представителъ на Министерството на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ“.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване. Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 3. Погасяването на облигациитъ ще се извършва шестмесечно въ срокъ отъ 25 години, на 30 юний и 30 декемврий всѣка година, по реда на нумерата на облигациитъ, споредъ една таблица, отпечатана на гърба имъ, съдържаща приблизително равни шестмесечни вноски за погашението и лихвата.

Първото погашение ще се извърши на 30 юний 1943 г.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 3, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 4. Купонитъ съ изтекълъ падежъ и подлежащитъ на погашение облигации се изплащатъ отъ Българската народна банка. Изплащането на облигациитъ става едновременно съ съответния настъпилъ купонъ.“

Представенитъ за изплащане облигации трѣбва да бѣдатъ придружени съ всички купони, падежътъ на които не е настъпилъ на определената за плащане дата; стойността на непредставенитъ купони се спада отъ капитала, който следва да се изплати на приносителя.

За службата по заема, Българската народна банка получава комисиона $\frac{1}{4}\%$ върху номиналната стойност на изплатенитъ облигации и $\frac{1}{2}\%$ върху изплатенитъ купони съ изтекълъ падежъ.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 4, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 5. Необходимитъ кредити за изплащане лихвитъ и погашенията, включително и комисионната на Българската народна банка, се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 6. Облигациитъ се освобождаватъ отъ всѣкакви сегашни и бѣдещи държавни данѣци, такси, берии, гербовъ налогъ и др., а лихвитъ отъ тѣхъ — отъ прѣкнитъ данѣци по закона за данѣка върху приходитъ, както и отъ всички други сегашни и бѣдещи данѣци и гербовъ налогъ.“

Освобождаватъ се отъ всѣкакъв гербъ, данѣци, такси, берии и пр. и всички книжа и смѣтки, свързани съ откриването, упражняването и издѣлжаването на заема.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 6, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 7. Неизѣлзлитъ въ погашение облигации се приематъ по номиналната имъ стойностъ за залогъ и гаранции, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 8. Непредставенитъ за изплащане купони въ продължение на 5 години отъ деня на падежа имъ се покриватъ съ давностъ въ полза на Дирекцията на желѣзницитъ и пристанищата. Тоя срокъ за облигациитъ, изплащането на които е настъпило, е 15 години.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 8, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ е приетъ окончателно.

Минаваме къмъ следващата точка четвърта отъ дневния редъ:

Второ четене законопроекта за сключване на заемъ отъ Главната дирекция на строежитъ при Българската земеделска и кооперативна банка въ размѣръ на 210.000.000 л., подъ гаранция на държавата, за нуждитъ на пѣтищата.

Моля г-на докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за сключване на заемъ отъ Главната дирекция на строежитъ при Българската земеделска и кооперативна банка въ размѣръ на 210.000.000 л., подъ гаранцията на държавата, за нуждитъ на пѣтищата.

Чл. 1. Разрешава се на Главната дирекция на строежитъ да сключи, а на Българската земеделска и кооперативна

банка да отпусне на поменатата дирекция заемъ, подъ гаранцията на държавата, въ размѣръ на 210.000.000 л., за нуждитъ на пѣтищата, при следнитъ условия:

а) Българската земеделска и кооперативна банка ще открие текуща смѣтка на Главната дирекция на строежитъ, и при поискване отъ последната, ще внася по смѣтката ѝ въ Българската народна банка отдѣлни частични суми не по-малки отъ 1.000.000 л., до размѣръ на пълната сума на заема. Последната частична сума отъ заема трѣбва да се изтегли най-късно до 31 декемврий 1942 г.;

б) Главната дирекция на строежитъ ще плаща върху частичнитъ суми 6% годишна лихва, считано отъ деня на изтеглянето имъ.

Лихвитъ по текущата смѣтка се капитализиратъ шестмесечно.

За изтегленитъ суми, увеличени съ лихвитъ, Българската земеделска и кооперативна банка получава отъ Главната дирекция на строежитъ бонове, подъ гаранция на държавата и въ купюри по указание на банката, издавани съ тримесечни падежи, които ще се подновяватъ редовно до замѣняването имъ съ облигации;

в) На 31 декемврий 1942 г. изтегленитъ 210.000.000 л., увеличени съ изтеклитъ лихви върху отдѣлнитъ частични суми, капитализирани шестмесечно, се превръщатъ въ облигационенъ заемъ, платимъ въ срокъ отъ 25 години, съ 6% годишна лихва, платима въ края на всѣко шестмесечие срещу купони съ падежи 30 юний и 30 декемврий всѣка година. Падежътъ на първия купонъ е на 30 юний 1943 г.

За тая целъ ще се издадатъ облигации на приносителя отъ по 1.000.000 л. всѣка, като за останалитъ суми по-малки отъ 1.000.000 л. до покриване на общата сума на заема, ще се издаватъ облигации отъ по 100.000 л., а указалата се сума по-малка отъ 100.000 л. ще бѣде платена на Българската земеделска и кооперативна банка въ брой.

Тия облигации ще се предадатъ на Българската земеделска и кооперативна банка срещу представяне на издѣнитъ ѝ до тогава бонове.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приематъ заглавието и чл. 1 на законопроекта, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 2. Облигациитъ ще съдържатъ главнитъ постановления на настоящия законъ и ще носятъ факсимилиранитъ подписи на главния директоръ на държавнитъ и гарантанитъ отъ държавата дългове и на председателя на управителния съветъ на Главната дирекция на строежитъ. Тия облигации ще бѣдатъ скрепени, за контролъ, съ саморъченъ подписъ на представителъ на Главната дирекция на строежитъ.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приематъ чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 3. Погасяването на облигациитъ ще се извършва шестмесечно въ срокъ отъ 25 години — на 30 юний и 30 декември всѣка година, по реда на нумерата на облигациитъ, споредъ една таблица, отпечатана на гърба имъ, съдържаша приблизително равни шестмесечни вноски за погашението и лихвата.

Първото погашение ще се извърши на 30 юний 1943 г.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приематъ чл. 3, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„Чл. 4. Купонитъ съ изтекълъ падежъ и подлежащитъ на погашение облигации се изплащатъ отъ Българската народна банка. Изплащането на облигациитъ става едновременно съ съответния настъпилъ купонъ.“

Представенитъ за изплащане облигации трѣбва да бѣдатъ придружени съ всички купони, падежътъ на които не е настъпилъ на определената за плащане дата; стойността на непредставенитъ купони се спада отъ капитала, който следва да се изплати на приносителя.

За службата по заема Българската народна банка получава комисиона $\frac{1}{4}\%$ върху номиналната стойност на изплатенитъ облигации и $\frac{1}{2}\%$ върху изплатенитъ купони съ изтекълъ падежъ.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 4, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамол Колчевъ: (Чете)

„Чл. 5. Необходимите кредити за изплащане лихвите и погашенията, включително и комисионата на Българската народна банка, се предвиждат ежегодно въ бюджета на Главната дирекция на строежите.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамол Колчевъ: (Чете)

„Чл. 6. Облигациите се освобождават от всякакви сегашни и бъдещи държавни данъци, такси, бери, гербовъ налогъ и др., а лихвите от тях — от пръките данъци по закона за данъка върху приходите, както и от всички други сегашни и бъдещи данъци и гербовъ налогъ.“

Освобождават се от всякакви гербъ, данъци, такси, бери и пр. и всички книжа и смѣтки, свързани съ откриването, упражняването и издължаването на заема.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 6, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамол Колчевъ: (Чете)

„Чл. 7. Неиздължитъ ли погашение облигации се приемат по номиналната имъ стойност за залогъ и гаранции, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамол Колчевъ: (Чете)

„Чл. 8. Непредставените за изплащане купони въ продължение на 5 години от деня на падежа имъ, се покриват съ давност въ полза на Главната дирекция на строежите. Тоя срокъ за облигациите, изплащането на които е настъпило, е 15 години.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 8, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ е приетъ окончателно.

Минаваме къмъ следващата точка пета отъ дневния редъ:

Второ четене законопроекта за сключване заемъ при Българската народна банка отъ Погасителната каса при Главната дирекция на държавните и на гарантираните отъ държавата дългове, въ размѣръ на 100.000.000 л.

Моля г-на докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ Стамол Колчевъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за сключване заемъ при Българската народна банка отъ Погасителната каса при Главната дирекция на държавните и на гарантираните отъ държавата дългове, въ размѣръ на 100.000.000 л.

Чл. 1. Разрешава се на Погасителната каса при Главната дирекция на държавните и на гарантираните отъ държавата дългове да сключи, а на Българската народна банка да отпусне на поменатата Погасителна каса заемъ въ размѣръ на 100.000.000 л., подъ гаранция на държавата. Заемътъ ще бъде използванъ изключително за прилагане разпоредбите на чл. 43 отъ наредбата-законъ за облекчение на длъжниците и за заздравяване на кредита.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приематъ заглавието и чл. 1 на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамол Колчевъ: (Чете)

„Чл. 2. Заемътъ се сключва при следните условия:
а) Българската народна банка ще открие текуща смѣтка на Погасителната каса при Главната дирекция на държавните и на гарантираните отъ държавата дългове и, по нареждане на последната, ще внася по смѣтката на Погасителната каса при Българската земеделска и кооперативна банка отделни частични суми не по-малки отъ

1.000.000 л. до размѣръ на пълната сума на заема. Последната частична сума отъ заема трѣбва да се изтегли най-късно до 15 ноември 1941 г.;

б) Погасителната каса при Главната дирекция на държавните и на гарантираните отъ държавата дългове ще плаща върху изтеглените частични суми по 5% годишна лихва, считано отъ деня на изтеглянето;

в) на 15 ноември 1941 г. изтеглените 100.000.000 л., увеличени съ изтеклите лихви върху отдѣлните частични суми, капитализирани шестмесечно, се превръщатъ въ ануитетенъ заемъ, платимъ въ срокъ отъ 10 години съ 5% годишна лихва. Вноските съдържачи лихва и погашение ще се правятъ шестмесечно — на 15 май и 15 ноември всяка година.

Падежътъ на първата вноска е 15 май 1942 г.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамол Колчевъ: (Чете)

„Чл. 3. Необходимите кредити за изплащане лихвите и погашенията по заема се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на Погасителната каса при Главната дирекция на държавните и на гарантираните отъ държавата дългове.“

Въ случай, че Погасителната каса не плати презъ дадена година едната или двете шестмесечни вноски по заема, въ бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за следващата година се предвижда нужния кредитъ за изплащане на тия вноски, съ 5% лихва за просроченото време.“

Г-да народни представители! Въ комисията г-нъ министърътъ на финансите направи една декларация, която го моля да повтори и тукъ. Тамъ г-нъ министърътъ каза, че следъ като се реализира този заемъ, той ще поиска да му се представи списъкъ на всички затруднени кооперативни сдружения, били тѣ земеделски кооперации или популярни банки, които ще участвуватъ въ изкупуването на облигациите и следъ като той провери, че този списъкъ е съставенъ правилно и съобразно съ политиката, която правителството се е нагърбило да прокара относно подпомагането и закрепването на кредита въ всички кредитни институти, ще го одобри. Азъ моля г-на министра на финансите да потвърди и тукъ, предъ васъ, тази своя декларация, която за него ще бъде едно задължение, а за кооперативните сдружения — една гаранция, че изкупуването ще стане справедливо, че нѣма да бъдатъ заобиколене нѣкои здрави кредитни сдружения, били тѣ градски или селски, които навремето сѣ си служили съ заеми отъ влоговетъ, които сѣ имали и които, споредъ мнението на други нѣкои фактори, се изключватъ засега отъ изкупуването на облигациите, което е крайно несправедливо, защото ще ги поставимъ по-зле, отколкото ония, които навремето сѣ били зле. Моля г-на министра, ако обича, да потвърди тукъ тази си декларация.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! Азъ нѣмамъ причини да не потвърдя това, което се реши въ комисията и което е отбелязано въ протокола на комисията, а именно, че изкупуването на облигациите ще става на базата на затруднеността на популярните банки, безразлично дали сѣ длъжници или не къмъ Съюза или къмъ Земеделската банка. Следователно, ще има пълната гаранция, че изкупуване на облигациите ще става отъ нуждаещите се дребни популярни банки, безразлично дали сѣ длъжници или не къмъ Съюза или къмъ Земеделската банка. (Ръкоплѣскания)

Докладчикъ Стамол Колчевъ: Много съмъ доволенъ, г-не министре.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приематъ чл. 3, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стамол Колчевъ: (Чете)

„Чл. 4. Договорътъ за заема и всички други книжа, свързани съ изтеглянето на сумата и плащане на заема, се освобождаватъ отъ гербовъ налогъ.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приематъ чл. 4, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ е приетъ окончателно.

Минаваме към следващата точка шеста от дневния ред:

Второ четене законопроекта за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата за 1940 бюджетна година в размер на 85.320.000 л.

Моля, г-на докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата за 1940 бюджетна година в размер на 85.320.000 л.

Параграфъ единственъ. Разрешава се допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата за 1940 бюджетна година в размер на 85.320.000 л. с която сума се усилват кредитът по следните параграфи от същия бюджет, а именно: § 3 с 8.500.000 л.; § 5 с 500.000 л.; § 7 с 3.000.000 л.; § 15 с 500.000 л.; § 17 с 600.000 л.; § 26 с 1.500.000 л.; § 37 с 35.000.000 л.; § 38 с 2.000.000 л.; § 40 с 1.000.000 л.; § 41 с 3.000.000 л.; § 42 с 500.000 л.; § 43 с 500.00 л.; § 44 с 1.000.000 л.; § 45 с 1.000.000 л.; § 46 с 1.000.000 л.; § 48 с 2.000.000 л.; § 49 с 2.000.000 л.; § 50 с 1.000.000 л.; § 51 с 1.500.000 л.; § 56 с 1.000.000 л.; § 57 с 1.000.000 л.; § 58 с 500.000 л.; § 60 с 1.000.000 л.; § 78 с 500.000 л.; § 89 с 100.000 л.; § 136а с 14.000.000 л. и § 136л с 1.120.000 л.

Разходът по тоя допълнителен бюджетен кредит да се покриват с постъпилитъ въ повече приходи и от осмъществени икономии по бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата за 1940 бюджетна година.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване. Тъзи от г-да народните представители, които приемат на второ четене заглавието и параграфъ единственъ на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ е приетъ окончателно.

Давамъ 10 минути отидхъ.

(Следъ отидха)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Минаваме към следващата точка седма от дневния ред:

Първо четене законопроекта за организиране на българската младеж — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Гето Кръстевъ.

Гето Кръстевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! При една крайно комплицирана международна обстановка, когато цѣлиятъ свѣтъ се намира подъ знака на войната, когато всички народи събиратъ сетни сили за да отблъснатъ едно непосредствено нападение върху себе си, или за да упразнятъ едно свое право, оспорено отъ нѣкои насилнически договори, и когато младежътъ въ всички държави, бидейки винаги авангардъ, изнася тежката борба и съ кръвта си чертае пътя на своята нация, българското правителство слага, чрезъ съответния законопроектъ, на нашето внимание за обсъждане и разрешение голѣмия проблемъ за организиране на българската младеж — единъ проблемъ, който считамъ, че би трѣбвало да стои предъ всички други. Поради това законопроектъ е колкото и да не събужда интересъ къмъ себе си, ще трѣбва да бѣде включенъ въ системата на законитъ, чиято задача е защита на нацията, и да получи първото мѣсто въ тази система.

Г-да народни представители! Трѣбва да сметемъ — като актъ на символизъмъ, че тъкмо въ тѣзи времена, тъкмо при тази обстановка се слага на разглеждане законопроектъ за организиране на българската младеж. И азъ бихъ казалъ, че ако правителството е имало тѣзи разбирания и тѣзи съображения, проявило е само единъ много добъръ тактъ, за което трѣбва само да му се благодари.

Може би съдбата е пожелала да постави като декори на този законопроектъ манифестираната воля и върховнитъ усилия на много народи въ този моментъ на преустройство на свѣта да намѣрятъ за себе си по-подходящо мѣсто въ свѣтовното обожитие и да откриятъ за себе си по-щастливи перспективи за едно стопанско превъзможване. Но за насъ не би имало по-подходяща плоскостъ, не би имало по-подходящъ екранъ за проектиране, на нашитъ разбирания, за опредѣляне на нашитъ отношения къмъ тази материята отколкото върховната воля на народитъ да пре-

минатъ къмъ една нова общественостъ чрезъ преустройство въ всички прояви на човѣшкия духъ и на човѣшката дейностъ. Защото, г-да народни представители, разбираемо, че стари обществени форми се рушатъ, че старото си отива, както се казва, и идва новото, не е само privilegia на нѣкои учени у насъ; то е едно разбиране, което още отъ 19 май насамъ е насадено въ съзнанието на всички правителства; то е едно разбиране, което е и въ съзнанието на членоветъ на българския парламентъ, разбиране, което отдавна е отекнало и въ съзнанието на българския народъ, който отъ нѣколко години насамъ дава най-бесспорни доказателства за една похвална отзивчивостъ.

Притежавайки здравъ инстинктъ, бистра и честна мисль и упоритата воля на творецъ, българскиятъ народъ, макаръ и да не би могълъ въ този моментъ да индивидуализира историческата перспектива на своето време, по интуиция той чувствува и разбира, че въ свѣта става едно преустройство, което кореспондира на крупни обществени факти, като появата на християнството, ренесанса, реформацията и френската революция. И въ този именно моментъ, когато младежътъ отъ цѣлия свѣтъ е обремененъ съ голѣмъ дълъ отъ усилия въ неговото преустройство, ние сме призвани да намѣримъ най-подходящата форма на организация на българската младежъ и да трасираме най-получливия методъ за нейното възпитание, за да може и тя, както младежътъ въ всички държави, да отговори на своето предназначение, да изпълни, както се казва, своята историческа мисия.

Азъ ще засегна този въпросъ, гледайки го само презъ призмата на предложението на законопроектъ, въодушевенъ отъ желанието да намѣримъ най-подходящата форма и най-целесобразния методъ, за да може българската младежъ да постави своитъ разбирания и желания въ съгласие съ добре разбранитъ цели и интереси на българската държава.

Обектъ на настоящия законопроектъ сѣ както духовнитъ прояви, тъй и физическата мощъ на младежътъ. Азъ тукъ ще си позволя да очертая едно малко отклонение отъ разбирането на нѣкои отъ нашитъ колеги, които отъ тази трибуна пожелала да сведатъ методитъ на възпитанието и подготовката на българската младежъ само до стремежа за развиване на нейнитъ духовни прояви — едно отклонение отъ разбирането на ония колеги, които сѣтоха, че тѣлесното възпитание не може да играе никаква роля въ случая, че тѣлесното възпитание е само единъ баластъ, който трѣбва да се изключи и да се даде превесъ изключително на духовното възпитание съ огледъ на едно постижение на духовни прояви.

Е, добре, г-да народни представители, азъ виждамъ, че въ законопроекта е отразено друго разбиране — разбирането на тѣсната връзка между духъ и тѣло. И тутакси азъ бързамъ да кажа, че това разбиране е правилно и че то прави честь на вносителъ на законопроекта, защото духъ и тѣло — това сѣ два елемента отъ всестранното развитие на младежа, отъ всестранното развитие на човѣка изобщо, които мѣчно могатъ да се раздѣлятъ. Ехото на туй разбиране идва отъ древността и е одухотворено въ латинската поговорка: „Здравъ духъ въ здраво тѣло“. Още тогава сѣ разбрали тѣсната зависимостъ между духа и тѣлото; още тогава сѣ разбрали голѣмото отражение на здравата физика върху духовнитъ прояви на човѣка; още тогава сѣ разбрали, че само въ здравата физика на младежа могатъ да вирѣятъ лични и обществени добродетели, че само здравиятъ организъмъ може да бѣде съкровищникъ на бистра мисль, на крепка воля и на любящо сърдце; още тогава сѣ разбрали, че само чрезъ образитъ и мисцитъ на здравия младежъ може да блести вързата въ щастливата съдба на неговия народъ, и волята въ защита интереситъ на неговата нация.

Безъ това съединение на тия два елемента, още въ древността сѣ разбрали, че не може да има добри постижения, не може да има резултати.

Г-да народни представители! Все по силата на смѣтитъ тия разбирания, несъгласни съ разбиранята на уважаемия колега, който изнесе тази теза отъ тукъ, азъ съмъ принуденъ да направя едно малко отклонение отъ онази скица, която предварително си бѣхъ начерталъ, чрезъ която да изразя моята скромна речъ и мое скромно отношение къмъ този голѣмъ проблемъ, като ще направя една малка екскурзия въ историята на този въпросъ, за да се разбере колко колосално, колко голѣмо е неговото значение и колко правилно е разбирането, което е отразено въ настоящия законопроектъ.

Г-да народни представители! Връзката между духъ и тѣло и нейното решаващо значение не е могла да бѣде отмината безъ внимание и отъ най-древнитъ мислителъ и възпитатели. И се констатира едно явление, че и въ древността това отражение се е чувствувало и се е проявя-

вало много осезателно; констатираше се един паралел между развитието на тѣлесното възпитание и развитието на общата култура на народитѣ; констатираше се е, че разцвѣтътъ, билъ той мораленъ, материаленъ, или политически на единъ народъ е въ тѣсна връзка съ развитието на тѣлесната култура и е билъ съпроводжанъ винаги отъ разбирането, че между духа и тѣлото трѣбва да има единъ паралелъ, една тѣсна връзка.

Най-блестящи доказателства въ туй отношение все пакъ се намиратъ въ историята на старитѣ грѣци. Така, разцвѣтътъ на старата грѣцка култура е отбелязалъ и разцвѣтътъ на старо-грѣцката гимнастика и обратно — когато този разцвѣтъ е намалявалъ, когато общата култура на народа е била въ упадѣкъ, тогава се е констатираше, че и тѣлесното възпитание сѣщо е отбелязвало упадѣкъ. И ако речемъ да потърсимъ причинитѣ му, за да можемъ да илюстрираме по-добре тази мисль, ние ще видимъ, че сѣмъ налице обективни явления, обективни причини, които сѣмъ давали отражение въ този смисль, че тия обективни причини лесно се налагатъ на съзнанието и на разбирането на всѣки гражданинъ. Тѣй напримѣръ, съ появата на християнството и на мистицизма, които иматъ едно отрицателно отношение къмъ култа къмъ човѣшкото тѣло, което най-добре е изразено въ думитѣ на картагентския епископъ Тертулианъ: „Тѣлеснитѣ упражнения сѣмъ дѣло на дявола“, тѣлесното възпитание е стояло на много заденъ планъ. То е било въ голѣмъ упадѣкъ. Това продължава и презъ време на срѣднитѣ вѣкове, защото, както е известно на всички, срѣднитѣ вѣкове не отбелязаха напредѣкъ въ ничия проява на човѣшкия животъ; срѣднитѣ вѣкове отбелязаха единъ упадѣкъ на общата култура и съ този упадѣкъ вървѣше неуклонно и упадѣкътъ на тѣлесното възпитание. И трѣбваше да дойде епохата на възраждането, която отбелязва възходъ на човѣчеството въ всички отрасли, а заедно съ този възходъ католически автоматически се отбелязва и възходъ на тѣлесното възпитание, възходъ на тѣлесната култура. Появяватъ се редица теоретици, школи, методи, системи които оформяватъ тѣлесното възпитание като една чиста наука. Тази наука има отражение и днесъ, защото една внимателна анализа показва, че ние днесъ се връщаме къмъ старо-грѣцката етатизация на тѣлесната култура, която най-добре говори за ролята и значението на тѣлесното възпитание.

Азъ не ще се докосвамъ до онѣзи причини, които въ различни времена сѣмъ мотивирали нуждата отъ развитието на организма, а мимоходомъ само ще спомена, че такива лесно могатъ да се намѣрятъ въ живота на старитѣ народи, където отношенията се регулираха отъ известната на всички ви поговорка „homo homini lupus est“, и където въ тежката борба за съществуване винаги е побеждавалъ по-силниятъ. По-късно вече, при старитѣ културни народи, тѣлеснитѣ упражнения нѣматъ характера на една необходима нужда, а ставатъ елементъ на удоволствие, като подпомагатъ и градежа на културата и изкуствата.

Тази малка екскурзия въ живота на други народи не ще правя повече, защото считамъ, че до известна степенъ сѣмъ успѣлъ да кристализирамъ въ вашето съзнание убеждението за тѣсната връзка между духа и тѣлото и доколко този въпросъ е билъ предметъ на внимание и грижи още въ живота на старитѣ народи. Все пакъ, ако потърсимъ едно ярко проявление на тази връзка, ще видимъ, че тя е най-типично отразена въ живота на единъ отъ най-културнитѣ народи — грѣцкиятъ — и е дефинирана въ тѣхната, така наречена „калокагатия“, което значи: красивъ и добъръ. Задачата е била, чрезъ тѣлесното възпитание да се получи обща духовна и физическа сила. Изразъ на тия постижения намираме, както въ литературата, така и въ историята. И ако се вдѣлбочимъ малко повече, ще намѣримъ много данни, които могатъ да обосноватъ развитието на старо-грѣцката гимнастика и нейното отражение върху физическата мощъ на този народъ и възпитанието на спартанскитѣ деца въ несломимъ воененъ духъ.

Отражения на тия разбираня се намиратъ доста много и въ литературата. И азъ бихъ поставилъ на вашето внимание като единъ най-блестящъ примѣръ на това отражение разбиранията на Еврипида, който нѣкъде е казалъ: „Азъ признавамъ за най-съвършенъ онзи човѣкъ, който може съ една и сѣща рѣка да напише Ифигения и да си сложи победния вѣнецъ въ игритѣ“. Схващате, г-да народни представители, разбирането на Еврипида за тѣсната връзка между духа и тѣлото. Вие схващате какъ той е разбиралъ навремето си възможноститѣ на тия прояви въ едната и въ другата насока, за да стане ясно, какъ въ тѣхното щастливо съчетание трѣбва да се търси правилното и хармонично развитие и на днешния младежъ.

Това разбиране, много естествено, би следвало да намѣри и своето узаконяване. Ние виждаме наченки на такова законодателство още въ Спарта, въ времето на Ликурга.

За случая характеренъ е мотивътъ на това законодателство. И за да се разбере съ каква прозорливостъ той е установенъ и какво отражение има и за днешното време, и доколко този мотивъ ще блести съ своята свежестъ и въ днешния, и въ утрешния день, и въ цѣлата вѣчностъ, ще ви го процитирамъ: „Силата на държавата е въ силата на отдѣлнитѣ нейни граждани и благополучието на последнитѣ е такова и на държавата“. Това възпитание, макаръ за времето си задължително, все пакъ е могло да събуди достатъчно чувства на преданностъ и родолюбие, на които историята отдава голѣмитѣ победи при Маратонъ и Термопилитѣ. Азъ повдигамъ само мимоходомъ този въпросъ, защото той ще ни потрѣбва по-нататѣкъ, когато ще трѣбва да определямъ своето отношение къмъ онази система, която се предлага съ въпросния законопроектъ, досежно това дали организирането на нашата младежъ трѣбва да има принудителенъ или свободенъ характеръ.

Съ цель, която ще стане известна малко по-късно, азъ не мога да устоя на изкушението да подчертая още единъ пътъ, че още старитѣ грѣци сѣмъ схващали физическото възпитание като частъ отъ общото такова, като при това се е отдавало най-голѣмо значение на гимнастиката, онази гимнастика, която вчера тѣй жестоко бѣше анатомосвана отъ това мѣсто. Все пакъ азъ считамъ гимнастиката — считали сѣмъ я и други, считали сѣмъ я винаги — като едно отъ най-ефикаснитѣ срѣдства за възпитание. И ако речемъ да характеризираме старогрѣцкото физическо възпитание, ще следва да кажемъ: първо, че за първъ пътъ въ това възпитание намираме да лежи идеята за връзката между духа и тѣлото, изразена така съдържателно въ тѣхната — спомената вече отъ мене — „калокагатия“; второ, то посочва правилния пътъ къмъ запазване тѣлесното здраве, което е основата на всѣко човѣшко благополучие; трето, то е служило като мощенъ факторъ на древното изкуство и скулптура, на които винаги е давало неподражаеми образци; четвърто, неговиятъ напълно естественъ характеръ му дава предимството да служи като основа на тѣлесната култура не само тогава, но и презъ течение на вѣковетѣ и до днесъ.

Физическото възпитание е показвало и голѣми колебания, показвало е голѣми неуспѣхи. И ако се напоави единъ анализъ на причинитѣ, които сѣмъ докарвали този резултатъ, ще се констатира, че то е отбелязвало този упадѣкъ тѣкмо тогава, когато се е израздало въ единъ професионализъмъ, отъ който професионализъмъ би следвало и днесъ, и въ утрешния день да се предпазва българската младежъ. Въ никое време не сѣмъ отсъствували грижи за тѣлесното и духовно възпитание, такива не липсватъ и днесъ. Обектъ на тия грижи и законодателна дейностъ е бивала винаги младежта, която навсѣкѣде и въ всички времена е считана като най-здравата опора на нацията. Винаги се е преценявало, че младежта въ всички времена и народи е била авангардъ, носителъ и пазителъ на заветнитѣ идеали на своя народъ, който безъ добре възпитана, здраво укрепена и културно просѣтена младежъ не би могълъ да има правото и възможността да мечтае и разчита на сигурно осъществяване на своитѣ национални идеали. Младежта е свежата пролѣтъ на нацията; тя е утрешниятъ день, който трѣбва да бѣде по-радостенъ, по-топълъ, по-сияенъ, отколкуто днешниятъ. Младежта — това е свѣтлинатъ лъчъ, който освѣтлява пътя на единъ народъ, който прониква въ бъдещето и създава връзката на нацията съ вѣчността.

Ето защо всички надежди въ всички времена на единъ народъ се обръщатъ именно къмъ тази младежъ. Когато ще започне да се строи нѣщо ново, когато ще започнатъ сериозни преобразувания въ една държава винаги се търси една солидна основа, винаги се търси една мощна циментова плоча, върху която да се изгради новата конструкция на новата държава, и винаги, навсѣкѣде тази бетонна плоча е намирана въ лицето на младежта. Азъ имамъ непосредственитѣ наблюдения и въ по-ново време, че когато единъ народъ поради несбъднати идеали е обривалъ глава и е билъ принуденъ да свие победни знамена, той е обръщалъ погледъ къмъ своята младежъ, защото оттамъ е чувствувалъ, че идва лъчъ на надежда. Когато въ други случаи сѣмъиятъ този народъ е чувствувалъ разведряване на атмосферата надъ себе си, той отново е обръщалъ погледъ къмъ своето младо поколѣние и чрезъ него е копнѣлъ за по-щастливи бѣднини. Вие разбирате моето сравнение добре, вие разбирате алюзията, която правя, за да нѣма нужда да се мотивирамъ повече. И затова казвамъ: грижата за младежта трѣбва да предшества всички други, за да се запази и осмисли този националенъ капиталъ.

И азъ, който казахъ, че одобрявамъ законопроекта и ще го гласувамъ съ поправките, които ще предложа, считайки го, че ако не е закътъ, трѣбва да бѣде таксуванъ като намеренъ, все пакъ ще си позволя единъ малкъ упрѣкъ, че въпросътъ за организиране на българската младежъ отъ отдавна се е изплъзналъ изъ вниманието на много управляващи фактори въ тази страна. Ние сме изпреварени въ това отношение отъ много държави. Примириятъ на едно внимание и грижи къмъ младежта, огромнитѣ постижения отъ тия грижи бѣха толкова голѣми, че биха били въ състояние да обърнатъ вниманието на всички управници отъ онзи моментъ отъ който се даде сигналътъ за организиране на младежта въ свѣта. Но, за голѣмо съжаление, въ насъ съвѣститѣ не се развижиха много и ние не бѣхме свидетели на една законодателна деятелност, чрезъ която българската младежъ да се организира, да се импулсира къмъ дейностъ и да се постави въ услуга на държавата, съобразно целитѣ и задачитѣ, които тя си е поставяла. Една малка екскурзия въ това отношение ще ми даде възможностъ да подреда мислитѣ си за по-нататъкъ и да се поставя въ тонъ съ онѣзи колеги, които тукъ отъ тази трибуна вчера съ голѣми подробности се спрѣха на този въпросъ.

Да вземемъ която щете отъ голѣмитѣ държави. Да не говоримъ за Франция, която отъ петъ години излива обилно грижи върху своята младежъ и е поставила сѣщата подъ нѣколко законодателни инициативи, все съ огледъ на задачитѣ, които ние поставяме днесъ на нашата младежъ. Да хвърлимъ погледъ къмъ онова, което става въ Свѣтска Русия.

Отдавна тамъ, съ огромното преустройство, което стана въ тази земя, младежта стана обектъ на внимание на управницитѣ. На нея се поставиха огромни политически задачи, чиио цели и обсъгъ вие всички разбирате и до които азъ не бихъ желалъ да се докосна въ настоящия моментъ. Не може да се отрече, че руската младежъ съ ентузиазъмъ понесе тѣзи задачи. Независимо отъ това, дали руската младежъ трѣбваше да отиде къмъ реализирането на първоначално поставенитѣ ѝ задачи тѣй, както тѣ се очертахъ едно време отъ Марксъ, Енгелсъ и Ленинъ, или трѣбваше да си вземе бележка отъ онази еволюция, която изобщо свѣтътъ отбеляза, и да направи една корекция въ принципитѣ на интернационализма, като отложи малко въпроса за свѣтовната социална революция, тя поде съ ентузиазъмъ идеята за единъ разуменъ национализъмъ. И тамъ, както въ всички съвременни държави, държавата се стреми да събере въ границитѣ си руския народъ, организирайки го съ огледъ на телитѣ и задачитѣ на руската държава въ момента, следъ това може би да си позволи да замечтае за интернационалното братство, въ което младежта първоначално се просвѣщаваше. Ето единъ примѣръ на подражание.

Какво да кажа за младежта въ Германия? Тази младежъ, независимо отъ това дали бѣ организирана принудително или доброволно, сѣщо намѣри единъ свой идолъ, обедини се около него, включи въ своето сърдце задачитѣ и идеалитѣ на германския народъ и ги понесе съ единъ устремъ, който ще остане паметенъ въ историята на човѣчеството. Германската младежъ — гордостта на германската държава — днесъ върши чудеса отъ храбростъ, за да може да отстои интереситѣ на германския народъ. Германската младежъ, въодушевена отъ принципа „Германия надъ всичко“, и поставяйки си за задача преустройството на свѣта върху известнитѣ вече и вамъ идеи и принципи, показа удивителна упоритостъ, удивителна храбростъ, за да може да наложи тѣзи разбирания. И ние виждаме днесъ какъ онеправдана Германия, онази Германия, която бѣше жертва на несправедливи договори за миръ, се изправи на крака, и благодарение на мишицитѣ и усилията на своята младежъ, руши веригитѣ на тѣзи несправедливи договори и застава въ свѣтовното общество на онуй мѣсто, което историята ѝ отрежда, стремейки се да преустрои свѣта върху съвсемъ нови начала, върху съвсемъ нови принципи. Ето ролята на германската младежъ, която роля сѣщо трѣбва да бѣде примѣръ за подражание и може достойно да въодушевява къмъ дейностъ и българската младежъ.

Младежта въ Италия сѣщо намѣри своя водачъ, обедини се около него като около единъ идолъ, организира се по начинъ таквъ, че даде прояви съ най-благоприятно отражение върху всички отрасли на живота тамъ. И ако днесъ Италия е преобразувана въ много посоки, ако днесъ Италия си позволява дукса да мечтае за великата Римска империя, основниятъ импулсъ, куражътъ за това идва именно отъ онзи блѣсъкъ, който излъчватъ погледитѣ на младежитѣ въ тази страна. И мене ми се струва,

че малкитѣ колебания, които могатъ да се явятъ въ живота на единъ народъ, малкитѣ неуспѣхи, които единъ народъ може да претърпи ка нѣкой фронтъ, не могатъ да бѣдатъ опровержение на тази теза, която азъ поддържамъ, защото убеденъ съмъ, че въ края на краищата онзи, който има тѣзи морални импулси, онзи, който има тази морална сила, който има тази духовна моцъ, все пакъ ще намѣри начинитѣ и срѣдствата, за да успѣе.

Азъ не ще продължавамъ повече тази екскурзия въ живота на голѣмитѣ държави. Имаме и близкия примѣръ на нашитѣ сѣседи, където младежта сѣщо така бѣше обектъ на грижитѣ на държавата и където тази младежъ успѣ да влѣе достатъчно свежи струи въ живота на своитѣ народи. Азъ бихъ посочилъ като образецъ на организация, отъ която ние трѣбва да черпимъ поука, организацията на младежта въ нашата сѣседка Югославия. Югославскиятъ „Соколъ“ днесъ е значително подъ грижитѣ на държавата; той е, бихъ казалъ, онази жива струя, която вентилира политическия животъ въ Югославия, той е онази струя, която импулсира къмъ надежди и къмъ животъ цѣлия югославски народъ — една организация, която сѣщо може да бѣде образецъ на подражание за насъ.

Но, г-да народни представители, азъ вече подчертахъ, че въ туй отношение ние не сме зарегистрирали нѣкои особени постижения и че този въпросъ — принуденъ съмъ да повтора — много пѣти се е изплъзвалъ отъ грижитѣ на нашитѣ управляващи срѣди. Тѣзи грижи сѣ се свеждаха само до познанията, които се даватъ въ нашитѣ училища, свеждаха сѣ до задачитѣ, които се възлагатъ на нашитѣ училища при пълното съзнание, колко много е дефицита на нашата образователна система. Нашитѣ учебни заведения, чиио програми много малко сѣ укрепвали надеждата да подготвятъ младежта за нейното историческо предназначение, не сѣ давали въ всички направления онази подготовка, която е била необходима. Тѣ не сѣ подготвяли нашата младежъ, за да може тя да изпълни своята роля въ човѣшкото общество. Националниятъ елементъ въ нашето образование, който по обща оценка, има предназначението да оформи националната психика на народа ни и чрезъ насаждане на трезвенъ национализъмъ да открие пътя на националното сцепление, като затвърди държавата и я направи неуязвима за всѣкакви посегателства, не е застъпенъ въ съответнитѣ размѣри и не се провежда съ нужния тактъ и съ нужната упоритостъ.

Нашата учебна програма насочване главно къмъ развитието на интелекта и много малко къмъ възпитанието, а още по-малко къмъ тѣлесното възпитание, което, както казахъ по-рано, е основата на всѣко човѣшко благополучие.

Една малка статистика ще постави на вашето внимание, за да мога да илюстрирамъ мисълта, която изказахъ по-рано. Въ първо отдѣление отъ 24 часа седмично само 7 сѣмъ предоставени за възпитание; въ второ отдѣление — само 8 часа; въ трето и четвърто отдѣления — само 7 часа. Не е по-щасливъ този процентъ и въ прогимназиалнитѣ класове. Тамъ отъ всичкитѣ 27 часа седмично само 6 принадлежатъ на възпитателнитѣ предмети. Поради това училището често става мъчилище, защото поради своята претрупаностъ изтощава децата, както физически, така и интелектуално. Такава констатация не единъ пѣтъ е правена въ Виския учебенъ свѣтъ. Отъ друга страна, поради своя широкъ обсегъ на познания училището не може да оформи единъ цѣлостенъ националенъ мирогледъ.

Независимо отъ тия недѣжи на нашето училище, много отъ нашитѣ младежи сѣмъ вън отъ неговия обсегъ. Хиляди български деца, които току-що напушатъ задължителния курсъ на образованието, не могатъ да постѣпятъ въ нашитѣ гимназии и сѣмъ принудени да отидатъ въ работилницитѣ, въ кръчмитѣ, въ ресторантитѣ, за да изкарватъ своята прехрана и прехраната на своитѣ близки. Ако даннитѣ ми сѣмъ върни, тѣхниятъ брой е надъ 600.000, на възраст отъ 13 до 21 години. Тѣ сѣмъ прѣстнати, както казахъ, по работилницитѣ и другадѣ и сѣмъ загрижени достатъчно много за своята прехрана, за да не могатъ да мислятъ за своето тѣлесно и душевно възпитание, нито пъкъ се намиратъ подъ грижитѣ на известни фактори, които биха могли да имъ бѣдатъ полезни въ това отношение. А и тѣхнитѣ семейства не сѣмъ въ по-цвѣтущо положение, та да могатъ да отдѣлятъ време за такива грижи. Особено трагична е сѣдбата на българската девича. Тя е обектъ само на безгрижието на горитѣ възпитателни фактори. Тя не живѣе обществено, нѣма освенъ лични стремежи и е въ стадия на робско развитие.

Това сѣмъ само малко отъ условията, които налагатъ на държавата да изгради една стройна и цѣлостна система на всестранно развитие на българската младежъ. Въ пред-

лагания ни законопроект трѣбва да видимъ именно този стремежъ, а намъ предстои, доколкото силитѣ ни позволяватъ, да допринесемъ всичко, той да бѣде толкова съвършенъ, че да може да постигне своята целъ. Иначе, г-да народни представители, нѣма защо да се чудимъ, че величавата епоха на нашето освобождение, която развихри просвѣтния гений на българския народъ и която създаде героя на дѣлото, чиято слава ще блести въ вѣковетѣ, не попрѣчи на учители и ученици да виждатъ въ собствената си родина само несгоди, а другаде само преимущества, да мечтаятъ за щастливата съдба на човѣчеството, забравяйки дълга си къмъ най-близкия, дълга си къмъ собствената си родина.

Грижитѣ за младежитѣ у насъ свършваха съ напускането на гимназиите. Тѣ излизаха въ живота, безъ да иматъ единъ оформенъ мирогледъ, и се поставяха въ контактъ съ едно неблагоприятно общество, съ една неблагоприятна за възпитанието имъ политическа действителност. Младежта ставаше обектъ на опасни влияния преди всичко отъ страна на партийнитѣ шабове и функционери, които бързо я увличаха въ създадения политически водоврежъ.

Една отъ първопричинитѣ, едно отъ най-лошитѣ влияния върху младежта, безспорно бѣше появата на социализма у насъ и следъ това на комунизма. Известно е, че туй политическо учение дойде у насъ не по общата логика на нѣщата чрезъ работничеството, защото тогаваша у насъ не можеше да се говори за организирано работничество, не можеше да се говори за кристализирана работническа мисль и съзнание, както това разбираха навремето си Марксъ и Енгелсъ, които тѣй добре го отразиха въ комунистическия манифестъ, който бѣше евангелие на социалиститѣ, евангелие на комуниститѣ тогава. Това политическо учение дойде у насъ чрезъ нѣколко интелегентни, които, въодушевлявани отъ личнитѣ си интереси, внесоха още въ началото личенъ елементъ въ това движение. И ние скоро бѣхме свидетели на вътрешни борби, и въ резултатъ — на разцеплението въ едно още неформално се движение на тѣсни и широки.

Въ центъра на тази обществена дейностъ тогава се постави единъ пакостенъ максимализмъ, който поставяше ето пакти работничеството въ едни неизбѣжни, въ едни излишни конфликти съ българската държава; единъ максимализмъ, който можа да бѣде внушенъ на българското работничество и на селячеството, което поради тѣзи внушения заживѣ съ единъ революционенъ романтизмъ; което смѣтна, че е настѣпилъ моментъ за престройство на свѣта и че това може да стане съ единъ замахъ, и свърши тѣй водевилно съ септемврийската революция. Вие знаете пакостнитѣ отражения отъ тия разбирания не само за работничеството, не само за селячеството, но и за цѣлия ни общественъ и политически животъ.

И азъ не бихъ споменалъ нищо за това, бихъ счелъ, че то се включва въ страницитѣ на историята, съ надежда, че нѣма да се повтори, ако, напоследъкъ нѣмаме симптоми на известни отражения на ония разбирания и на една действителност, чийто цели трѣбва да се квалифициратъ като неприятели, като неблагоприятни и като опасни. Ние сме свидетели напоследъкъ, че страната се наводнява отъ известни анонимни писма, задачата на които е да изтрѣгне рѣководството на външната политика изъ рѣцетъ на българското отговорно правителство и да го пренесе въ неотговорни срѣди и фактори, което очевидно не може да бѣде въ съгласие съ целитѣ и задачитѣ на българската държава. И въ единъ моментъ, когато говоримъ за организиране на българската младежъ, ние трѣбва да си спомнимъ както добритѣ, така и лошитѣ страни въ нашитѣ обществени прояви, за да можемъ да отклонимъ лошото и за да можемъ да включимъ въ него само онѣзи начинания, които биха били въ съгласие съ добре разбранитѣ интереси на държавата.

Г-да народни представители! Азъ не ще говоря за лошото отражение върху младежта на нашитѣ политически борби. Известно е, че младежта, по силата на устройството на нашата държава, по силата на нашата държавна структура, по силата на това, че партиитѣ бѣха единъ отъ елементитѣ на нашия общественъ градежъ навремето, и бидейки винаги отзивчива къмъ всички обществени прояви, трѣбваше да се нареди въ политическитѣ партии и по силата въ своята природа да бѣде авангардъ въ тѣзи борби. Вие знаете колко ексцеси засвидетелствува нашиятъ политически животъ, знаете въ колко много политически акции младежта бѣше авангардъ и съ каква пещална слава въ нѣкои моменти на обществени прояви тя свърза своето име. Тя напаста доста много пасивъ въ своето досие, който трѣбва въ този моментъ, когато ще

приключимъ съ известни страници отъ нашата политическа история и когато ще откриваме нови хоризонти за българската младежъ, да споменемъ.

Това е състоянието, съ нѣколко шрихи само, на младежта, като резултатъ на едно отсъствие на организираната грижа на българската държава. Не бѣха системни тѣзи грижи и въ областта на тѣлесното възпитание. Тѣлесното възпитание бѣ оставено вънъ отъ грижитѣ на българската държава. За тѣлесни прояви у насъ не можеше да се говори, освенъ ако не се считатъ за такива организирането на българскитѣ гимнастически дружества още презъ 1894 г. и образуването на Съюза на българскитѣ гимнастически дружества „Юнакъ“, презъ 1896 г. Това сѣ първитѣ прояви на тѣлесно възпитание, на тѣлесна култура у насъ. Обаче, по законодателенъ пътъ организирането на младежта не бѣше уредено. Едвамъ въ 1907 г., когато министъръ на просвѣтата бѣше, струва ми се, Шишмановъ, се заговори за тѣлесното възпитание на младежта и се създадоха курсове за учители по тѣлесно възпитание. По-после, презъ времето на г-нъ Цанковъ, като министъръ на просвѣтата, се създаде инспекторатъ по физическо възпитание, а струва ми се, презъ 1934 г. се създаде и законътъ за тѣлесното възпитание на младежта, ...

Славейко Василевъ: 1931 г.

Гето Кръстевъ: ... единъ законъ, обаче, който и до днешния моментъ не е проведенъ и затова не даде никакво отражение върху организирането на българската младежъ.

Инспекторатътъ по физическо възпитание къмъ Министерството на народното просвѣщение не само че не проведе закона за тѣлесното възпитание на младежта, но прояви едно абсолютно отсъствие на грижа, като регистрира и една пакостна интервенция въ живота на съществуващитѣ организации на българската младежъ. Неговата роля се свеждаше само до това, да разпредѣля кредититѣ, които бѣха гласувани по бюджета на държавата и винаги съ уклонъ къмъ известни организации. Той интервенираше много лошо въ живота на всички организации по тѣлесно възпитание. Затова въ нито единъ моментъ до едни съгласувани действия между тѣзи организации не можа да се дойде.

Азъ не ще говоря, нѣмамъ право да говоря за личнитѣ качества на никого отъ този инспекторатъ по физическо възпитание, но азъ съмъ длъженъ да подчертая едно абсолютно отсъствие на грижа за организиране на българската младежъ. Този инспекторатъ не можа да вникне въ тази материя, той не можа да се вживѣ въ нея, поради което не можа да изпълни своето предназначение отъ онай висота, която имаше, при онай свобода на действие, съ която се ползуваше въ своето служебно положение, за да даде единъ тласкъ на физическото възпитание на нашата младежъ. Самъ той, респективно неговитѣ членове, нѣмаха една ясна представа, какво значи физическо възпитание, защото се поддаваше на единъ модернизъмъ въ тѣлесното възпитание и възприе една система, която далечъ не може да бѣде система за организирането и за тѣлесното възпитание на българската младежъ. Той трѣгна по наклонена плоскостъ, вървѣше срещу най-слабото съпротивление. И препоръчваше онѣзи методи за тѣлесно възпитание, за които не беше нито умъ, нито много време, нито много познания, нито много усилия. И по този начинъ се допушта футболътъ да се наложи като проява на тѣлесното възпитание, и да се наложи съ едно страшно увлѣчение въ нашата страна. Споредъ мене, а и споредъ много хора, които сѣ за занимавали съ тѣзи въпроси и могатъ да иматъ едно компетентно мнение, футболътъ е едно пакостно увлѣчение, едно увлѣчение съ страшно пакостни отражения върху организираната младежъ. И най-доброто доказателство за това е статистиката отъ наборнитѣ комисии, която показва, че всички младежи, които сѣ минали презъ футболнитѣ организации, сѣ хора съ разширени венозни органи, съ покхабени сърдца и даватъ най-малкъ процентъ войници за въ казармата.

Но, г-да народни представители, считайте, че азъ некомпетентно повдигамъ този въпросъ, въпрѣки, че вие лесно можете да дойдете до моето убеждение, като имате предвидъ начина, по който се провежда тази игра. Въ нея нѣма никакъвъ контролъ. Вие самички сте забелязали по села и градове, като сте минавали съ влака, на нѣколко мѣста, 10-на деца какъ ритатъ една топка, безъ ничий надзоръ. Ритатъ я отъ сутринъ до вечеръ, безспирно, до скъсване, както се казва, ритатъ до преумора, което не може да не даде отражение върху организма. И ето защо

още въ 15 въкъ дори, Филип Стубсъ пише за футболната игра следното: (Чете) „Шо се отнася до футболната игра, азъ протестирамъ предъ обществото, защото това не е приятелска игра, или забавление, а кървава и убийствена практика между обезумѣли хора. Нима малко нѣщо е това, нѣкой да падне на земята и да чака своя противникъ, който го е съборилъ и онесвѣстилъ, да го хване за носъ и да го вдигне? И тоя, който може да бѣде най-грубъ, отгдето би следвало да бѣде най-добриятъ играчъ? А нима е малко, тия хора свободно, предъ очитѣ на хиляди зрители, да си чупятъ шинитѣ, гърбоветѣ, нозетѣ, рѣшетѣ или разбиватъ носоветѣ, потънали въ кръвъ, съ очи по нѣкога изхвъркнали отъ орбититѣ, въ ужасъ и болки? Малко ли сѣ случатѣ на страшни удари, когато млади хора се осакатяватъ единъ другъ, или просто убиватъ безнаказано? Пъкъ само това ли е? Презъ време на тази игра се развива ненавистъ къмъ противника, озлобление, жестокостъ, враждебностъ и какво ли не още. Значи, обществото допуска явно да се подхранватъ инстинктитѣ на грубостъ, бруталностъ, жестокостъ и дори другароубийство, само за да се възбуждатъ духоветѣ на толкова пристрастни къмъ подобни зрелища хора“.

Ето каква е оценката за футбола, и азъ нѣма какво повече да прибавя къмъ нея.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Още 2 минути имате, г-нъ Кръстевъ.

Иванъ Батембергски: Ако можешъ още нѣщо отъ 15 въкъ да ни прочетешъ.

Въ Германия, Италия и Русия иматъ най-добритѣ национални футболни тимове.

Гето Кръстевъ: Недейте ме предизвиква да Ви направя много сериозно възражение.

Иванъ Батембергски: Питатъ ме и имъ отговарямъ.

Гето Кръстевъ: Не искамъ да го направя.

Иванъ Батембергски: Питатъ ме, колега Кръстевъ, и азъ отговарямъ на тѣхъ, Васъ не засѣгамъ.

Гето Кръстевъ: Г-да народни представители! Азъ се извинявамъ. Увлѣкохъ се действително въ една екскурзия поради необходимостта да изразя своето несъгласие съ една теза, която вчера тукъ се изнесе, и може би това ще ми наложи да съкратя доста много отъ онова, което трѣбваше да кажа.

Това е, съ нѣколко думи, състоянието на нашитѣ организации за физическо възпитание, както по отношение на духовното, тъй и по отношение на физическото имъ проявление. Но въ този моментъ, когато ние ще трасираме новия път за организиране на младежта, очевидно е, че трѣбва да приключимъ съ тази страница на миналото и да се помѣнимъ на тази младежъ да ѝ дадемъ една нова организация, чрезъ която тя да заживѣе единъ идеенъ животъ, за да може тя да укрепи физически и да можемъ да я направимъ единъ инструментъ за целитѣ и задачитѣ на съвременната държава. Тази младежъ ни поставя много въпроси, въпроси, на които ние очевидно не бихме могли да отговоримъ само съ този законопроектъ за организиране на младежта. Но азъ вѣрвамъ, че ще последватъ цѣла серия отъ закони, които ще могатъ да удовлетворятъ всички този интересъ, който организирането на младежта буди.

Целитѣ и задачитѣ на организиране на българската младежъ сѣ изброени въ законопроекта. Целта е преди всичко да се развие любовта къмъ родината, да се повдигне националното чувство, да се укрепи националното съзнание, да се импулсира националното самочувствие на българския младежъ и да се укрепятъ неговитѣ физически сили.

Когато ще си поставяме тази задача, ние не можемъ да не обърнемъ вниманието на тая младежъ къмъ онѣзи въпроси, които тя трѣбва да знае; къмъ онѣзи чертози, къмъ които ние ще трѣбва да я въведемъ и да я насочимъ, за да може да се подготви тя за своето предназначение. За да можемъ да поставимъ тая младежъ на почвата на закона, да можемъ да разкриемъ и подготвимъ за скоро време нейната душа, за да възприеме тѣзи идеи и принципи и да стане тѣхенъ вдъхновенъ носителъ, очевидно е, че трѣбва да се измѣни образователната система у насъ, като се вмѣкнатъ въ нея възпитателни елементи, възпитателни мотиви, главно съ национална тенденция. И заради това на тази младежъ ние трѣбва по-честичко да разгъваме историята на българския народъ, тази съкровищница на

много подвизи на велики българи, кждето младежта ще може да намѣри достатъчно мотиви за родолюбие и преданостъ къмъ родината. Тази младежъ ще трѣбва да се развежда, чрезъ чести екскурзии отъ онѣя, които ще бждатъ поставени като нейни ръководители, извъ страници на българската история, за да може тя въ своето съзнание да се докосне преди всичко до мжкитѣ и страданията на нашия народъ още отъ робството, следъ това да почувствува свежия лѣтъ, който прѣскаше Отецъ Паисий; за да можемъ да привлѣчемъ нейното внимание върху онова, което се нарича дългъ къмъ родината; да може тази младежъ по-нататѣкъ да мине покрай пантеона, който съхранява коститѣ на великитѣ българи, които изградиха нашата история; да се развежда по кървавитѣ пѣтеки на нашитѣ освободители, да се докосне до Орлово гнѣздо и великия подвигъ на българитѣ-герои, кждето се отвори хъ вратитѣ на свободата на българския народъ, за да разбере какво трѣбва да знае и какво трѣбва да върши. Азъ смѣтамъ, че по този начинъ, съ такива екскурзии, одухотворени въ една програма, въ една метода на действие, младежта би могла да се приобщи къмъ целитѣ, които законътъ ѝ поставя.

Г-да народни представители! Постига ли този законопроектъ целта, която си е поставилъ? Азъ считамъ, че до известна степенъ той я постига, обаче известни корекции ще трѣбва да се внесатъ въ него. Азъ считамъ като едно недостатъчно разрешение на въпроса начинътъ на членуването въ новата организация. Считамъ, че членуването въ тая организация трѣбва да бѣде уяснено и че колективното членуване на организациитѣ по тѣлесно и национално гражданско възпитание въ организацията трѣбва да бѣде единственото — личното членуване трѣбва да бѣде изоставено. Въ законопроекта не е добре уяснено, когато една организация по тѣлесно възпитание членува въ така наречената организация „Бранникъ“, дали това значи, че тя членува само съ своитѣ младежки организации или това значи, че тя членува изцѣло, че членува цѣлѣниятъ съюзъ. Защото, ако значи членуване само на младежката организация, то следва да дойдемъ до неизбежното отражение — разстройството на съюза, разстройството на организацията. Това ли е целта на законопроекта? Очевидно, че не. И ако нѣкой съ единъ законъ си постави тая целъ, приемайки младежитѣ отъ тѣзи организации и съюзи за тѣлесно възпитание, които сега съществуватъ, за да ги приобщи къмъ новата организация и съ това да разстрои стрѣитѣ, очевидно е, че той ще извърши едно херостратовско дѣло, което не може да прави честь на никого въ нашата страна.

Г-да народни представители! Азъ виждамъ, че и връзката между училищнитѣ и извънучилищнитѣ дружини не е добре установена и че този начинъ на членуване ще разкъса връзкитѣ между единитѣ и другитѣ и нѣма да позволи да има такава между училищната и извънучилищната младежъ. Ние винаги ще имаме този резултатъ, че едно пространство, което и досега е било праздно, че единъ път, който досега не е билъ осмисленъ, пѣтятъ отъ училището до казармата, и за въ бждеще се остане неосмисленъ, и за въ бждеще това пространство ще остане непълнено. Азъ считамъ, че тая връзка най-добре ще може да се постигне само тогава, когато има едно единно ръководство. А то може да се постигне само когато има една единна организация. И ако това бѣде организацията „Бранникъ“, тя трѣбва да има едно единно ръководство въ която да членуватъ не индивидуално, а чрезъ своитѣ организации, колективно, всички онѣзи, които днесъ сѣ въ разнитѣ спортни организации и въ разнитѣ съюзи по тѣлесно, нравствено и гражданско възпитание, защото иначе би се получила една колизия. Ако тѣлесното възпитание за училищната младежъ се провежда отъ организацията „Бранникъ“ чрезъ инспектората по тѣлесно възпитание, неминуемо, по естеството на нѣщата, по човѣшката психика, ще се дойде до единъ конфликтъ между ръководството на организацията „Бранникъ“ и инспектората. Затова трѣбва да има една единна организация на младежта, въ която училищната младежъ, събрана въ училищнитѣ дружини, ще бѣде само една секция. По този начинъ ще има едно единство въ възпитанието, ще има организеска връзка между училищната и извънучилищната младежъ. А това, както казахъ, може да се постигне като се уясни начинътъ на членуването, като се изключи индивидуалното членуване и като се уреди колективното членуване по този начинъ, че младежитѣ организации да бждатъ колективни членове, секции въ общата организация.

Но тогава се слага въпросътъ: коя трѣбва да бѣде тази организация, която може да проведе тѣлесното възпитание у насъ? Новата организация „Бранникъ“? Да не

споримъ върху името ѝ. Азъ считамъ, че то е съвсемъ излишно, то не е популярно, то не е свойствено на българската речъ, то е едно име, което може да напомнимъ всичко друго, но което не може да обоснове своето мѣсто като име на една организация по тѣлесно и нравствено възпитание. Пъкъ и защо е необходимо, най-сетне? Нима не може да се нарича само „Организация на българската младежъ?“ Азъ който имамъ известни симпатии къмъ една организация, къмъ организацията „Юнакъ“, името на която би било честъ на новата организация, не бихъ ималъ куража, не, не считамъ, че трѣбва да го препоръчамъ. Азъ съмъ убеденъ, че това име ще отекне много благоприятно въ съзнанието на мнозина, но азъ не го препоръчвамъ, защото считамъ, че тази организация на младежъта, ако остане безъ име, ще бѣде поставена по-добре, защото най-напредъ нѣма да събужда чувство на съревнувание между отдѣлнитѣ организации, които тя ще събере. Ето защо първата препоръка, която азъ имамъ да направя, е тази: името „Бранникъ“ да бѣде изоставено.

Втората препоръка, която имамъ да направя, освенъ тази за въвеждането единство въ организацията чрезъ начина на членуването, е да не се създава изобщо нова организация. Защото създаването на една нова организация по начинитѣ, по които това е отразено въ законопроекта, би значело да се създаде смутъ въ другитѣ организации, би значило разстройство на тия организации, които сѣ създадени съ толкова много грижи и съ толкова много жертви отъ страна на много идеалисти въ нашата страна.

Е, тогава, коя е тази организация, която може да изпълни това предназначение? Азъ вече тукъ съ по-големо спокойствие и съ всичкото съзнание на добро изпълнение на моя общественъ дългъ, дългъ като народенъ представителъ, бихъ препоръчалъ организацията „Юнакъ“. Защо? Защото „Юнакъ“, преди всичко, е една организация, която половинъ вѣкъ съществува въ нашата страна, една организация, която половинъ вѣкъ провежда целесобразно една система за тѣлесно възпитание; една организация, чиято програма съчетава всички възможности за хармонично развитие на организма на младежа, защото еднакво въ тази програма сѣ застъпени всички прояви на тѣлесното възпитание, всички видове упражнения, които могатъ да докаратъ за резултатъ всестранното развитие на човѣшкия организъмъ; защото това е една организация, която е покрила страната съ салони и съ всички технически срдства, които сѣ необходими при възпитанието на българската младежъ; и, най-сетне, защото това е една чисто национална организация, която е залегнала дълбоко въ съзнанието на цѣлия български народъ. (Ръкоплѣскания отъ нѣкои народни представители). Организацията „Юнакъ“ включва въ себе си много данни, които подсказватъ, че тя е отражение на най-възвишенитѣ чувства на българския народъ, чувства на най-кристалнитѣ национализъмъ. Защото, г-да народни представители, юначеството е въ съзнанието и въ кръвта на цѣлия български народъ. И онзи, който говори за юнашка организация, ако хвърли единъ погледъ върху живота и дейността на тази организация, той ще разбере действително какво дълбоко отражение има тази организация въ сърдцето и въ съзнанието на българския народъ. Въ много села, да не говоримъ за градоветѣ, нѣма по-любими организации отъ юнашкитѣ. Въ нѣматъ идея, колко повдига самочувството, колко събужда любовта и предаността, бихъ казалъ, къмъ родината, следката, когато видите стройни юнаци съ бѣли калпаки на главитѣ.

Жико Струнджевъ: И въ народнитѣ пѣсни е казано така.

Гето Кръстевъ: Юначеството е отразено не само въ живота на юнашката организация. Юначеството е отразено, преди всичко, въ нашия народенъ епосъ. Кой отъ васъ не е слушалъ или кой не е пѣлъ много пѣсни съ юнашки мотиви? Можете ли да дамѣрите мѣсто въ нашия народенъ епосъ, където юначеството да не е лйтмивитѣ на този епосъ? Кой не е слушалъ пѣсенъта за деветѣ брата воеводи, отъ които осемъ подъ байракъ паднаха, а добъръ е Господъ и за деветия? „Юнакъ презъ гора вървѣше съ крушево листо свирѣше“. Кой не знае какъ „Звѣръ и природа треперѣха надъ юнака, чиято кръвъ изтичаше на Балкана“. Та кой не знае, че Балканътъ е по-братимъ на българскитѣ юнаци, които съ кръвта си оросиха пътя на възхода на българската държава; та кой не знае, че юначеството се е внедрило въ душата на българ-

скиятъ народъ? Особено преди и следъ нашето освобождение, юначеството е било най-сщественитѣ мотивъ за българската възмога, за копнежа за свобода и за възможноститѣ да имаме тая свобода. Защо се отрича юначеството като единъ импулсъ при организирането на българската младежъ? Съ този импулсъ, съ тия разбирания ако заживѣе българската младежъ, убеденъ съмъ, че тя най-добре би могла да се приобщи къмъ днешнитѣ цели и задачи на българската държава. Защото юначеството, г-да народни представители, е въ плътта, въ кръвта на българския народъ, то се предава отъ родъ на родъ, отъ поколения на поколения и съ него се предаватъ не само мишицитѣ на Херкулеса, бихъ казалъ азъ, но се предава и мъдростта на Сократа. А тѣзи две условия трѣбва да отекнатъ въ нашия законопроектъ, за да можемъ да считаме, че тази младежъ ще може да бѣде организирана правилно и ще бѣде въ съгласие съ добре поставенитѣ задачи на българския народъ и на българската държава.

Азъ, ако имамъ малко повече време, щѣхъ да се позова на мнението на вносителя на законопроекта за юнашката организация, за да се разбере колко е благоприятно то, и какво съзнание за нуждата и ползата отъ тая организация вѣе въ него, но времето не ми позволява да сторя това; надѣвамъ се, че другъ пътъ ще имамъ случай да го направя.

Ето защо, г-да народни представители, азъ приключвамъ съ убеждението, че тая организация, която трѣбва и която може да проведе най-добре задачитѣ, които сѣ поставени въ законопроекта, може да бѣде само юнашката организация. Нѣма нужда да се създава друга организация, защото вие знаете, колко е мжно да се създава такава. Една организация, която е създадена съ толкова усилия и жертви; една организация, която е окриляна съ толкова себеотрицание и идеализъмъ; една организация, която включва въ себе си всички материални и морални условия и възможности за тѣлесно и духовно възпитание на младежъта, най-добре би могла да изпълни това предназначение. Въ тая организация възпитанието на младежъта може да бѣде раздѣлено въ два отдѣла: основно възпитание и специално възпитание. Основното възпитание ще се даде на младежъта, който излиза изъ училището — на онзи младежъ, който трѣбва да получи една обща тѣлесна и духовна култура — и когато силитѣ на тази младежъ укрепнатъ; когато се уяснятъ какви сѣ тѣлеснитѣ данни на всѣки младежъ; когато се установятъ неговитѣ влѣчения къмъ другитѣ прояви, тогава съ това основно възпитание, което ще получи въ тая организация, всѣки младежъ може да отива по другитѣ организации: може да се отдава на спортъ, може да търси рекорди, може да търси свѣтвна слава. Но тогава той ще бѣде укрепналъ въ най-хармонично съчетание на всички условия, на които трѣбва да отговаря неговиятъ организъмъ, за да може той да бѣде съкровищникъ на ценни лични и обществени добродетели. По таквъ начинъ, казвамъ, юнашката организация ще може да изиграе една отъ най-благодатнитѣ роли, които сѣ се възлагали на една школа, защото тя фактически ще бѣдъ школа за тѣлесно, за духовно, за нравствено и за гражданско възпитание. По този начинъ, г-да народни представители, и ние ще можемъ да изпълнимъ най-добре дълга си къмъ родината. (Ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-да народни представители! Моля да се съгласите да преустановимъ заседанието за утре. Председателството въ съгласие съ правителството ви предлага следния дневенъ редъ:

Второ четене законопроектитѣ:

1. За временно увеличение на пенситѣ.
2. За деятелитѣ и дейността по набавяне на застраховкитѣ.
3. За увеличение на пенситѣ, плащани отъ фонда „Обществени осигуровки“.
4. За откупуване мѣста, собственост на Моминобанската селска община и Моминобанското училищно настоятелство, Карловско, за нуждитѣ на държавнитѣ минерални бани въ сщщото село.

Първо четене законопроектитѣ:

5. За организиране на българската младежъ (Продължение разискванията).
6. За откупуване акции отъ Българското търговско паракходно дружество.

7. За приемане на служба по Министерството на железниците, пошитъ и телеграфитъ българитъ отъ Северна и Южна Добруджа.

8. За допълнение чл. чл. 145 и 202 и измѣнение на забележката къмъ чл. 118 отъ закона за държавнитъ привилегии, акцизитъ и патентитъ.

9. За допълнение на таблица II пунктъ 5 отъ закона за общинския налогъ.

10. За осигуряване на земеделскитъ стопани.

11. Одобрение решенията на прошетарната комисия, протоколъ № 12.

Които отъ г-да народнитъ представители приематъ така предложения дневенъ редъ, моля да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч. 42 м.)

Председателъ: **НИКОЛА ЛОГОФЕТОВЪ**

Подпредседателъ: **ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ**

Секретаръ: **АЛЕКСАНДЪРЪ ЗАГОРОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**